

موتور خاموش سرمایه‌گذاری

معاونت بررسی‌های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

آذر ۱۳۹۹

سرمایه گذاری

- ♦ سرمایه گذاری جزئی از تقاضای کل و یکی از عوامل تامین کننده رشد اقتصادی است.
- ♦ افزایش سرمایه گذاری موجب تقویت رشد اقتصادی می شود.
- ♦ اثر افزایش سرمایه گذاری در اقتصادی که دارای ظرفیت خالی است، تکاثری است:
- ♦ در مرحله نخست، افزایش سرمایه گذاری موجب افزایش رشد اقتصادی می شود.
- ♦ در مراحل بعد، اگر بنگاه ها فروش و سود بیشتری کسب کنند در این صورت تمایل بیشتری برای سرمایه گذاری مجدد خواهند داشت. خانوارها در نتیجه سرمایه گذاری ایجاد شده، مشاغل بیشتری را تصاحب کرده و در نتیجه درآمد بیشتری برای مصرف خواهند داشت.
- ♦ افزایش سرمایه گذاری کارآمد موجب افزایش ظرفیت بهره وری و توان رقابت پذیری اقتصاد می شود.
- ♦ افزایش سرمایه گذاری در کسب و ارتقاء مهارت و تحصیل باعث افزایش بهره وری نیروی کار می شود.
- ♦ سرمایه گذاری در فناوری جدید و تولید کالاهای سرمایه ای باعث افزایش بهره وری و ظرفیت بهره وری اقتصاد، افزایش سمت عرضه در اقتصاد و در نتیجه تامین رشد بلندمدت اقتصاد می شود.
- ♦ افزایش بهره وری اقتصاد می تواند روند بلند مدت رشد اقتصادی را جابجا کرده و ارتقاء دهد.

سرمایه گذاری

♦ ثبات اقتصادی و روند مطلوب رشد، تاثیر مهمی بر تصمیمات سرمایه گذاری کسب و کارها دارد. بهبود چشم انداز اقتصادی تمایل سرمایه گذاران را برای ایجاد کسب و کارهای جدید به منظور تامین تقاضای آتی افزایش می دهد و در شرایط برعکس، یعنی بروز کساد یا رکود اقتصادی، باعث عقب گرد کسب و کارها از سرمایه گذاری می شود. سطح سرمایه گذاری تابعی از تغییرات رشد اقتصادی است.

♦ سطح سرمایه گذاری به میزان اطمینان کسب و کارها، سهولت دسترسی به منابع مالی، واقعی بودن نرخ های کلیدی (نرخ سود- نرخ ارز- بهای حامل های انرژی)، پیشرفت تکنولوژیکی و قوانین و مقررات دولت در حوزه سرمایه گذاری و تجارت، سهولت ورود و خروج از بازار و رقابتی بودن بازارها به ویژه بازار محصول، بستگی دارد.

روند نامطلوب و نگران کننده سرمایه گذاری در کشور

معاونت بررسی های اقتصادی

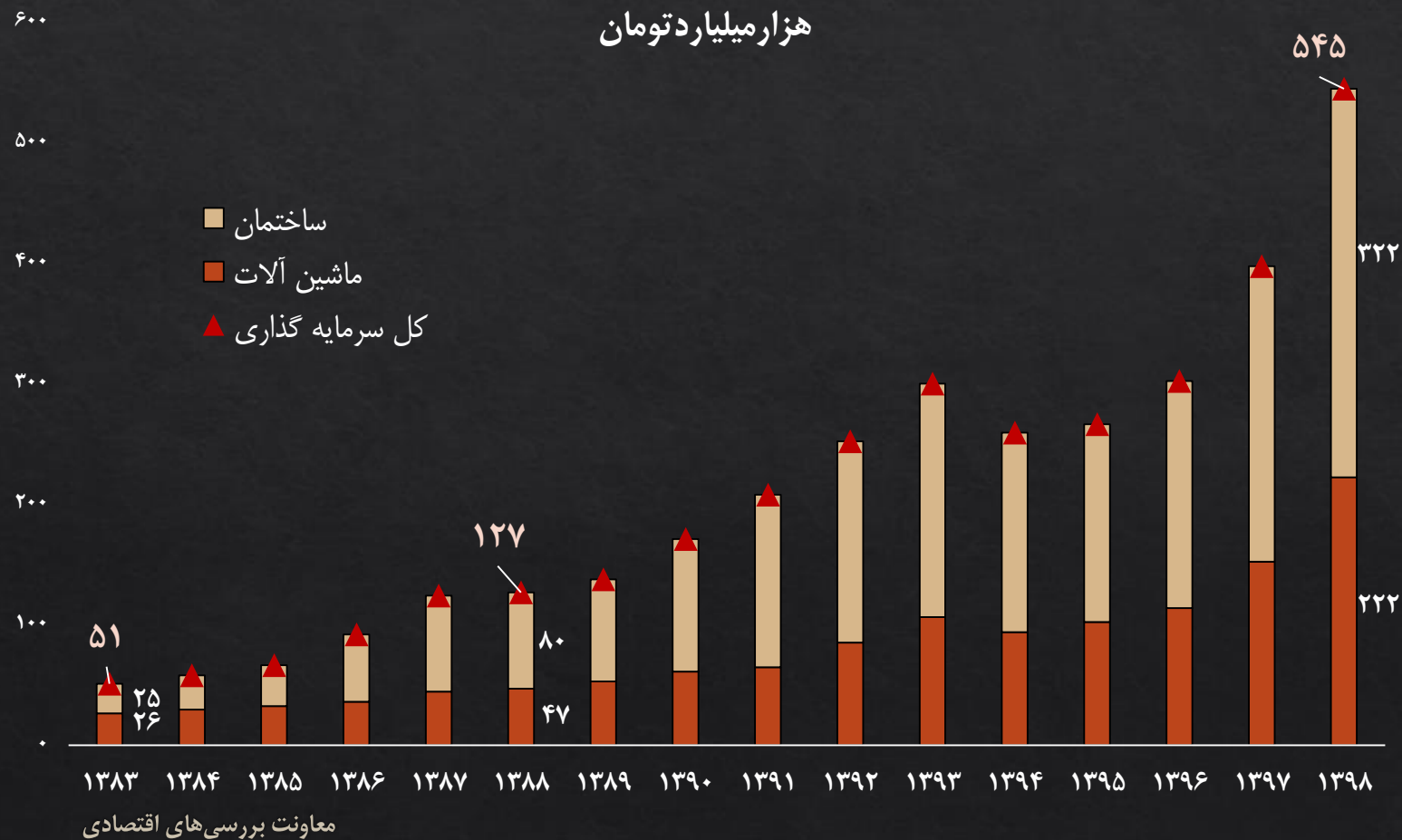
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

رشد اسمی سرمایه گذاری

روند تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به تفکیک ماشین آلات و ساختمان -

هزار میلیارد تومان

- ۱۱ برابر شدن رقم اسمی کل سرمایه گذاری طی بازه ۱۳۸۳ الی ۱۳۹۸

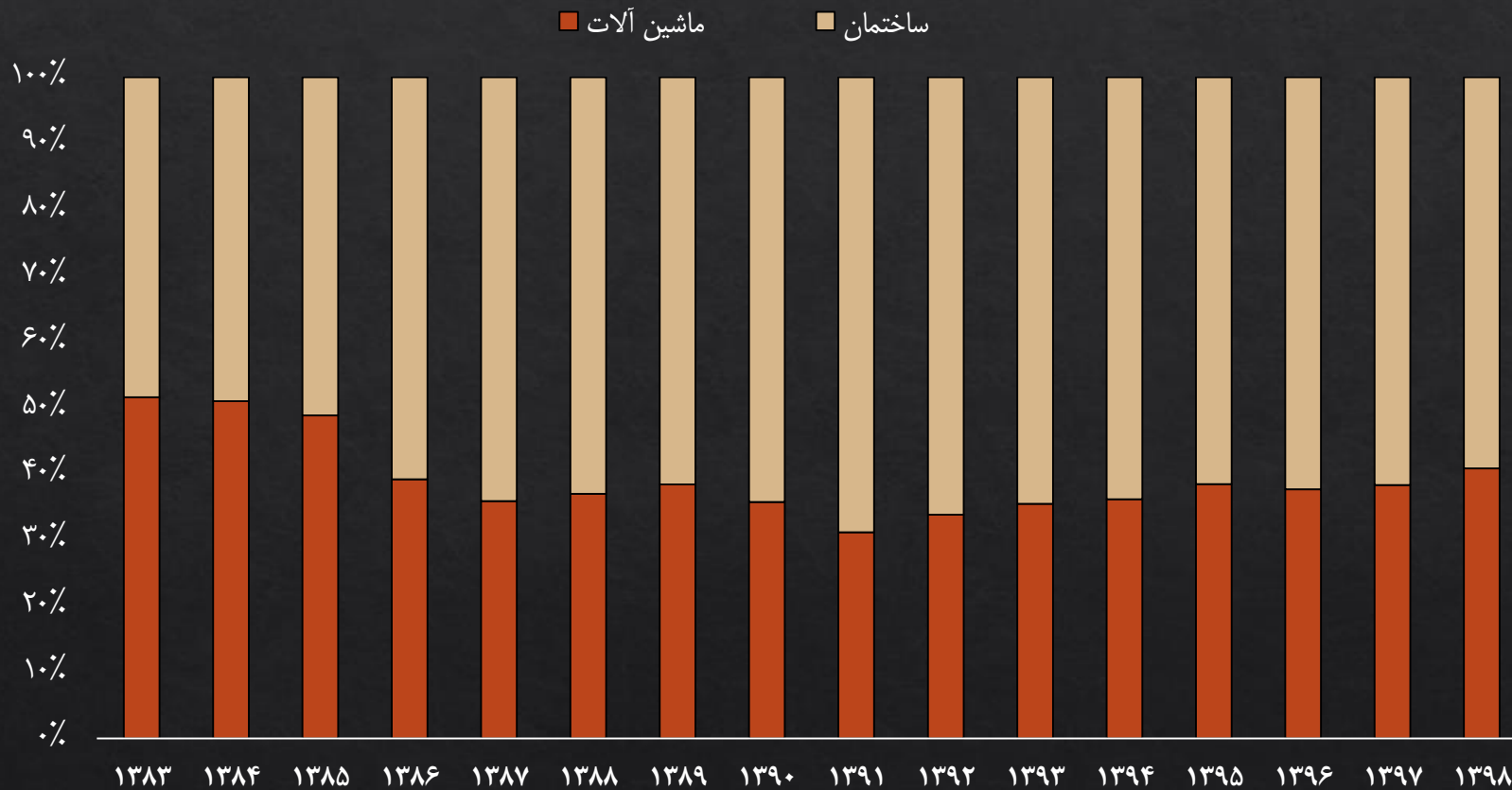
- ۱۳ برابر شدن سرمایه گذاری در حوزه ساختمان

- ۹ برابر شدن سرمایه گذاری در حوزه ماشین آلات

ترکیب نوع سرمایه گذاری

ترکیب سرمایه گذاری - درصد

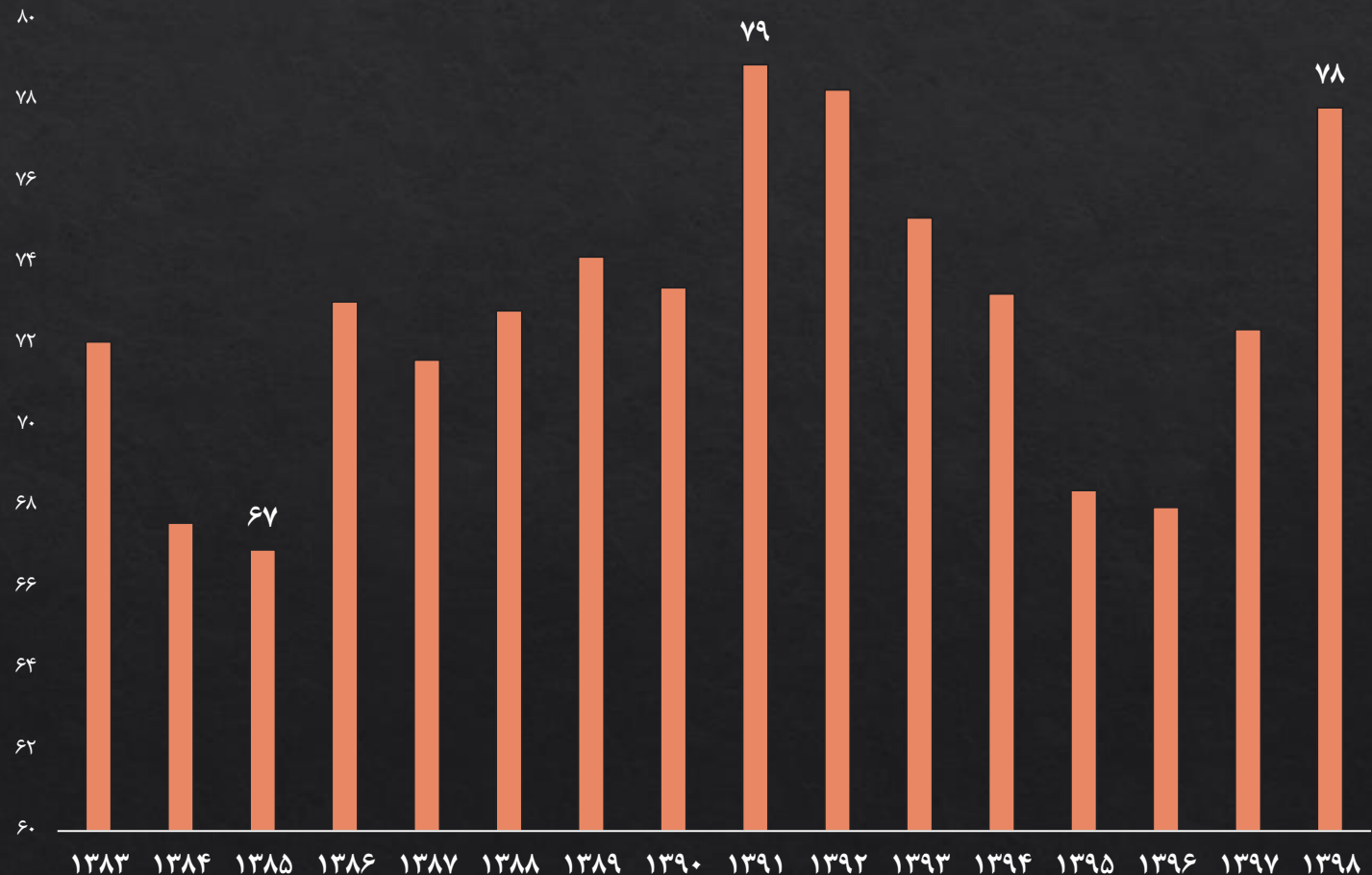
- روند تدریجی افزایش سهم ساختمان در کل سرمایه گذاری

- کاسته شدن ۱۰ واحد درصدی از سهم ماشین آلات در کل سرمایه گذاری در مقایسه با سال ۱۳۸۳ و رسیدن به سهم ۴۱ درصدی در سال ۱۳۹۸

ترکیب مالکیتی سرمایه گذاری

سهم بخش خصوصی از کل سرمایه گذاری - درصد

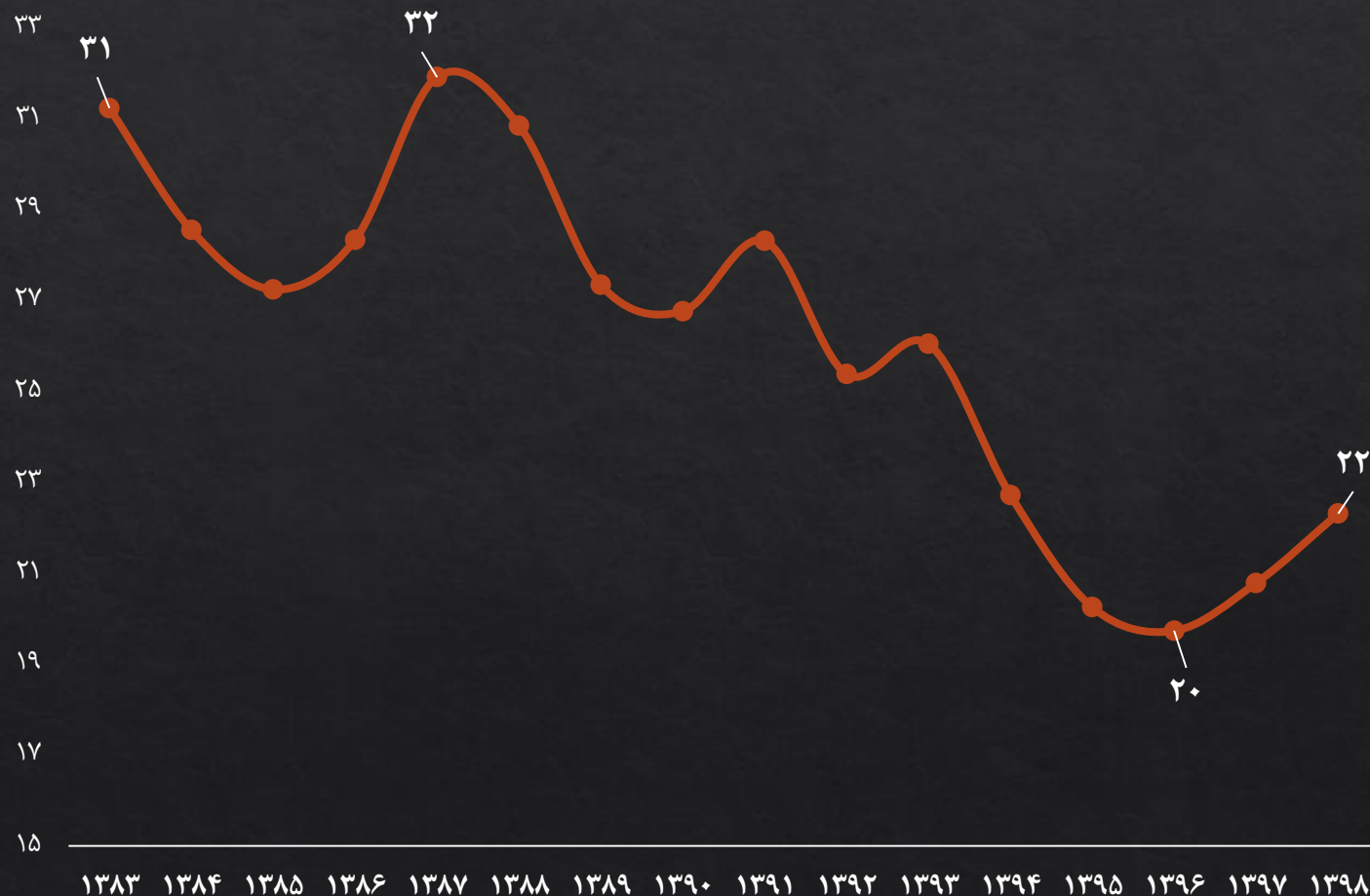
- سهم حداکثری ۷۹ درصدی
بخش خصوصی در
سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۱
طی بازه مورد بررسی

- روند افزایشی سهم بخش
خصوصی از سرمایه گذاری
کل طی سه سال اخیر

سهم سرمایه گذاری در تولید

روند سهم سرمایه گذاری از تولید ناخالص داخلی - درصد

- روند نزولی نسبت سرمایه گذاری به تولید ناخالص داخلی

- افت ۹ واحد درصدی سهم سرمایه گذاری در تولید ناخالص داخلی طی بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۳۹۸

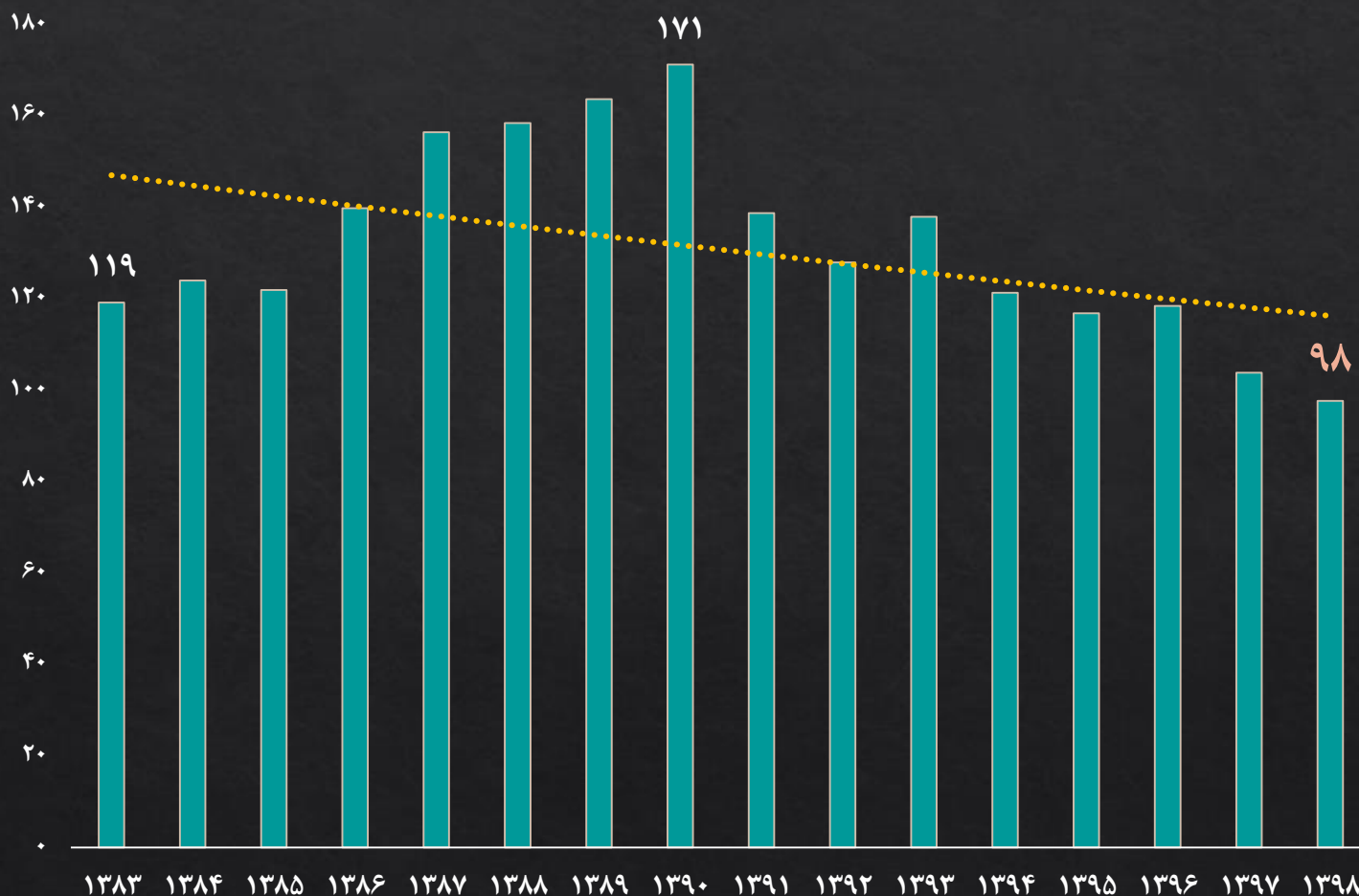
- بالاترین ۳۲ درصد در سال ۱۳۸۷

- کمترین ۲۰ درصد در سال ۱۳۹۶

سرمایه گذاری واقعی

روند تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به قیمت های ثابت ۱۳۹۰ - هزار میلیارد تومان

- روند نزولی سرمایه گذاری واقعی طی سال های ۱۳۸۳ الی ۱۳۹۸

- ۹۸ هزار میلیارد تومان سرمایه گذاری سال ۱۳۹۸ به عنوان کمترین رقم سرمایه گذاری طی ۱۵ سال گذشته

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

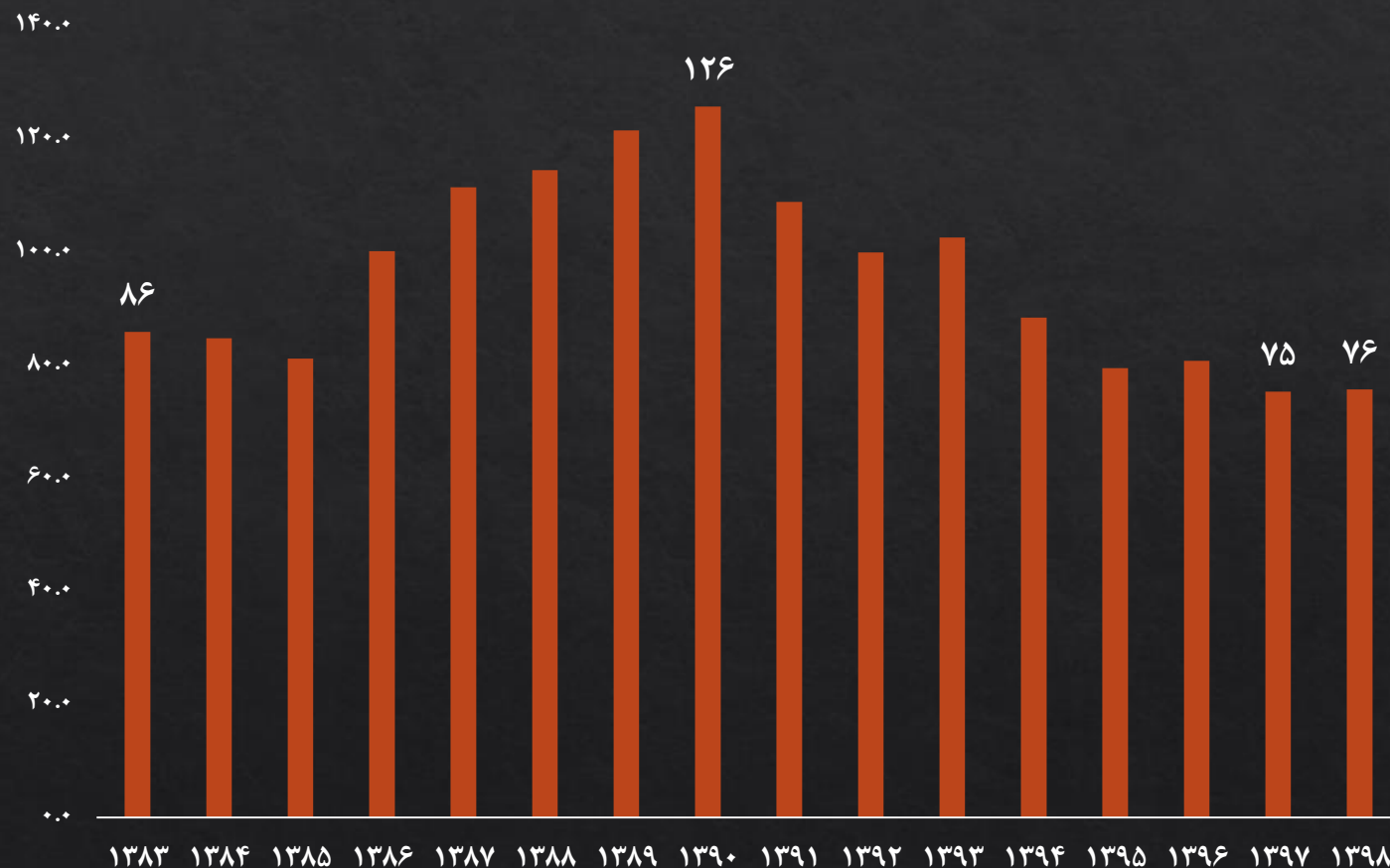
سرمایه گذاری بخش خصوصی

سرمایه گذاری بخش خصوصی به قیمت های ثابت ۱۳۹۰ - هزارمیلیارد تومان

- آغاز روند کاهشی سرمایه گذاری بخش خصوصی از سال ۱۳۹۱ به بعد

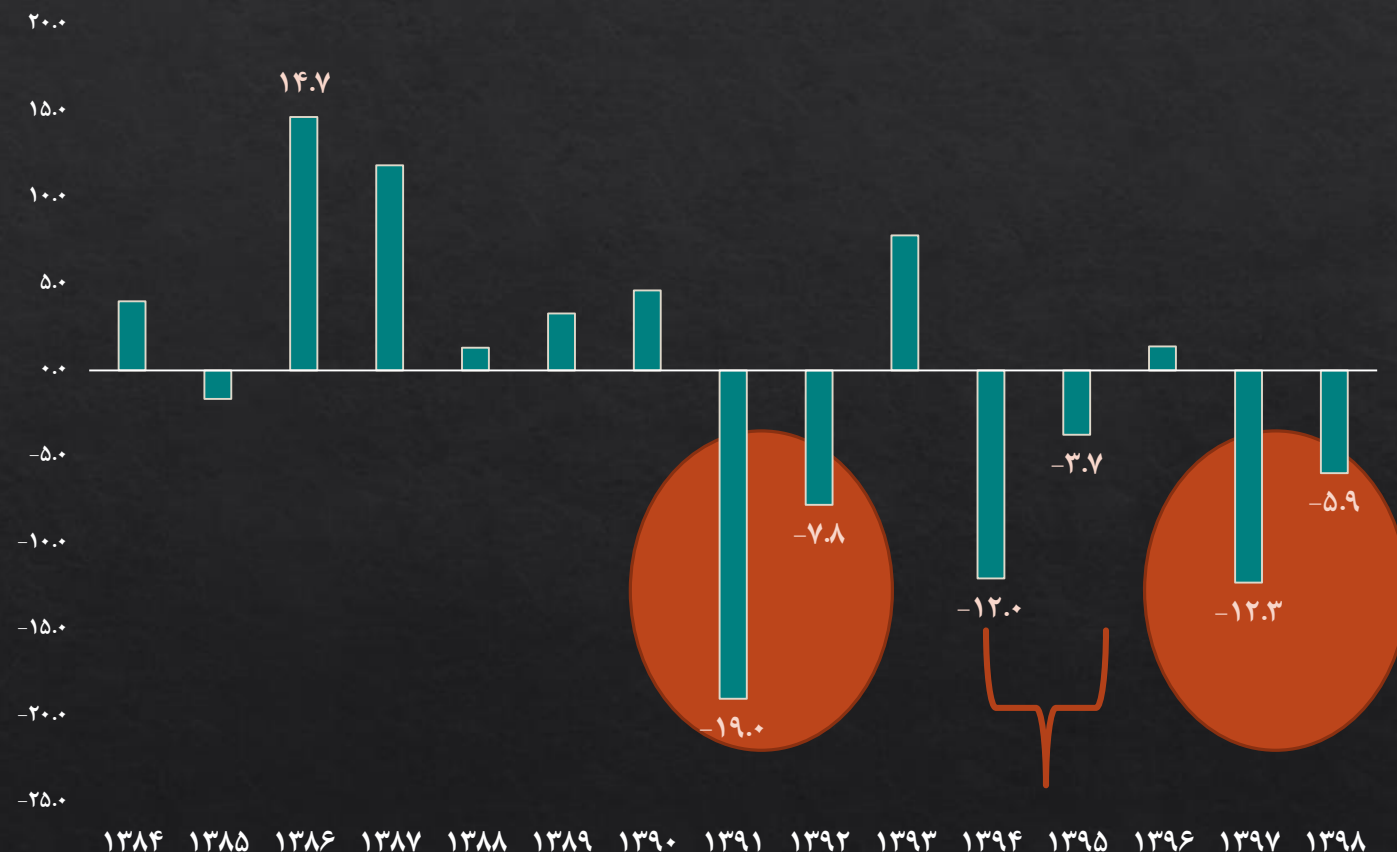
- بالاترین رقم سرمایه گذاری بخش خصوصی در سال ۱۳۹۰ و برابر با ۱۲۶ هزار میلیارد تومان

- رقم سرمایه گذاری بخش خصوصی در سال ۱۳۹۸ کمتر از رقم مشابه در سال ۱۳۸۳

رشد واقعی سرمایه گذاری

روند رشد واقعی تشکیل سرمایه ثابت ناخالص - درصد

- رشد عمومی منفی سرمایه گذاری طی دهه ۹۰ ، همزمان با تحریم (۴ سال) و بعد از آن (۲ سال)

- رشد منفی سرمایه گذاری طی سالهای دهه ۹۰ با استثنای دو سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۶

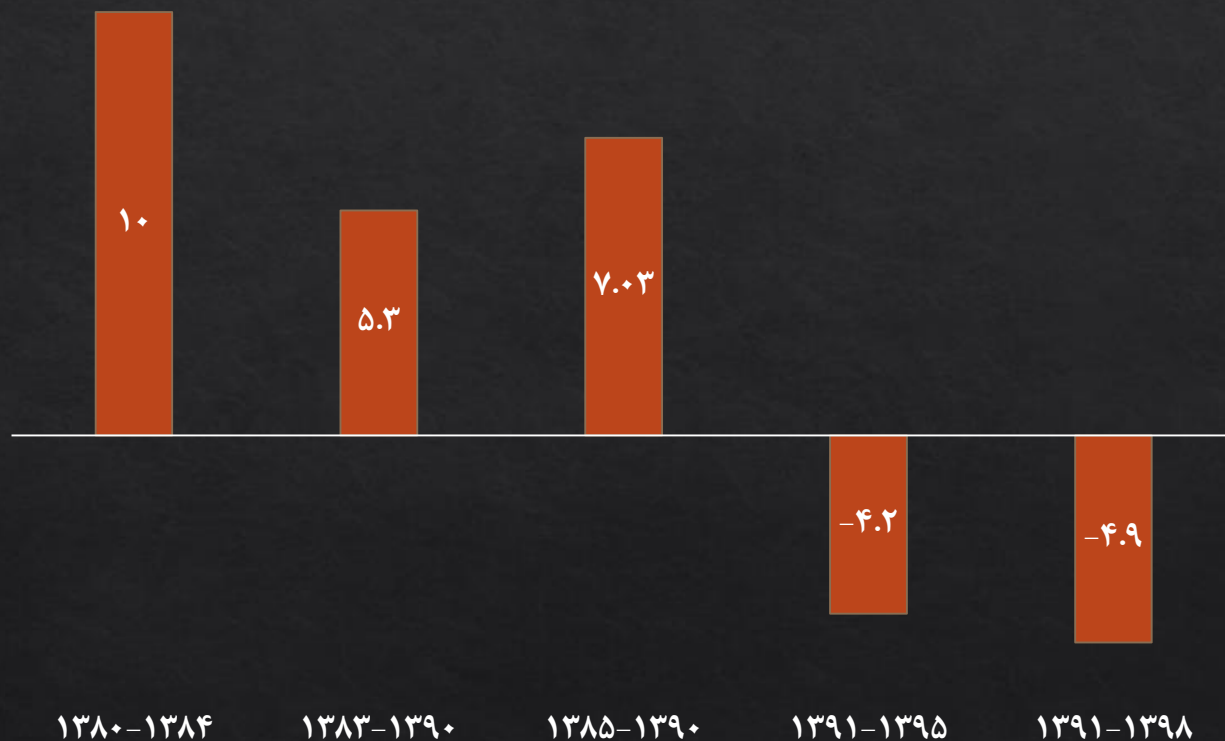
- دو سال متوالی رکود سرمایه گذاری (۱۳۹۷ و ۱۳۹۸) (تشدید تحریمها)

- بالاترین رشد سالانه سرمایه گذاری با رقم حدود ۱۵ درصد در سال ۱۳۸۶

رکود سرمایه‌گذاری در دهه ۹۰

میانگین رشد سالانه واقعی سرمایه‌گذاری طی بازه‌های زمانی - درصد

- رشد مثبت سرمایه‌گذاری در دهه ۸۰

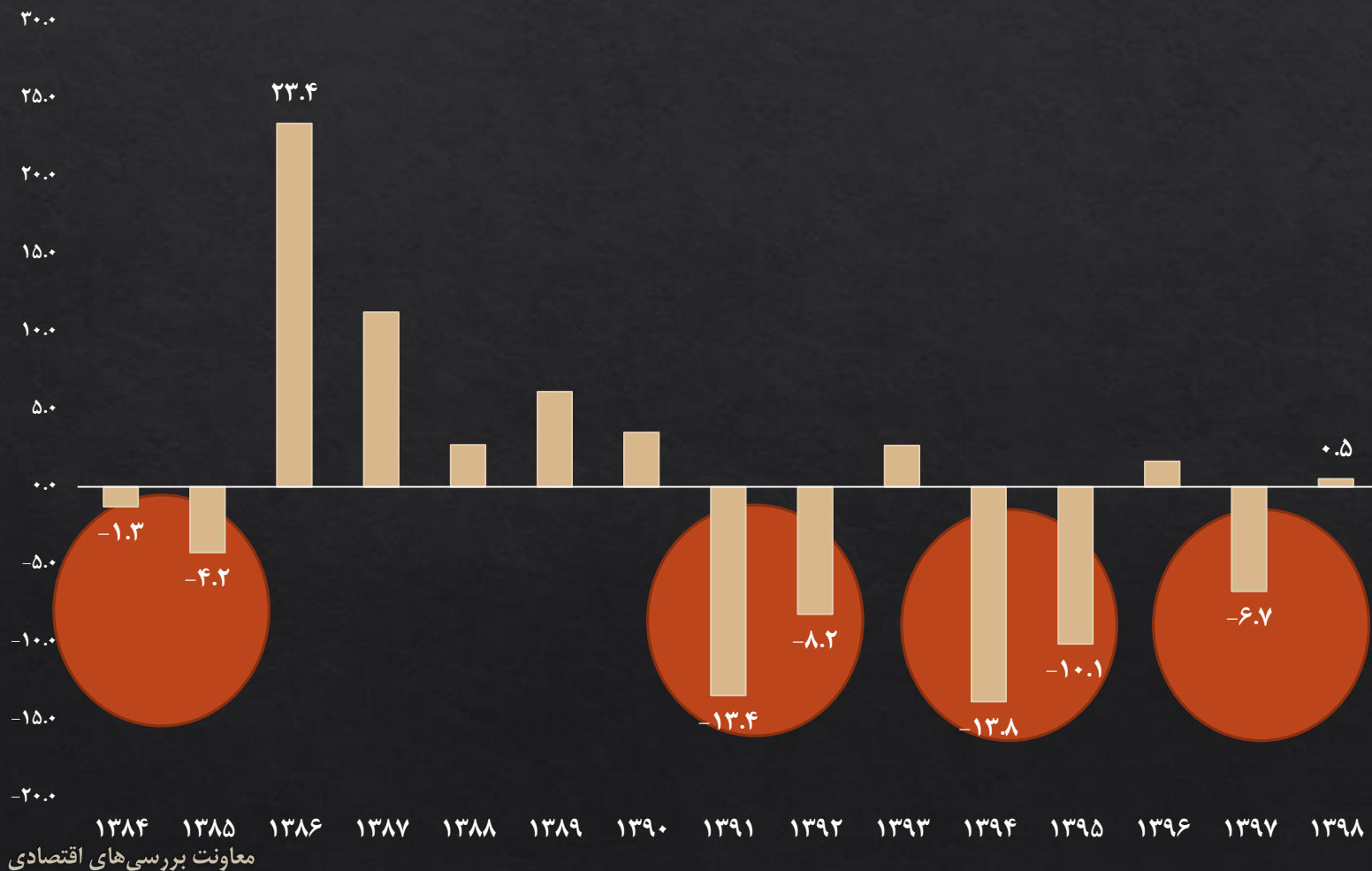
- رشد سالانه ۱۰ درصدی سرمایه‌گذاری در دوران برنامه سوم توسعه

- منفی شدن رشد سرمایه‌گذاری در دهه ۹۰ و تشدید آن طی بحران تحریم‌ها

رشد سرمایه گذاری بخش خصوصی

روند سالانه رشد واقعی سرمایه گذاری بخش خصوصی - درصد

- رشد منفی سرمایه گذاری بخش خصوصی طی دهه ۹۰

- میانگین رشد منفی ۶ درصدی سالانه سرمایه گذاری بخش خصوصی طی بازه زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۸

- ۲۳ درصد بالاترین رشد سرمایه گذاری بخش خصوصی در سال ۱۳۸۶

سرمایه گذاری ماشین آلات

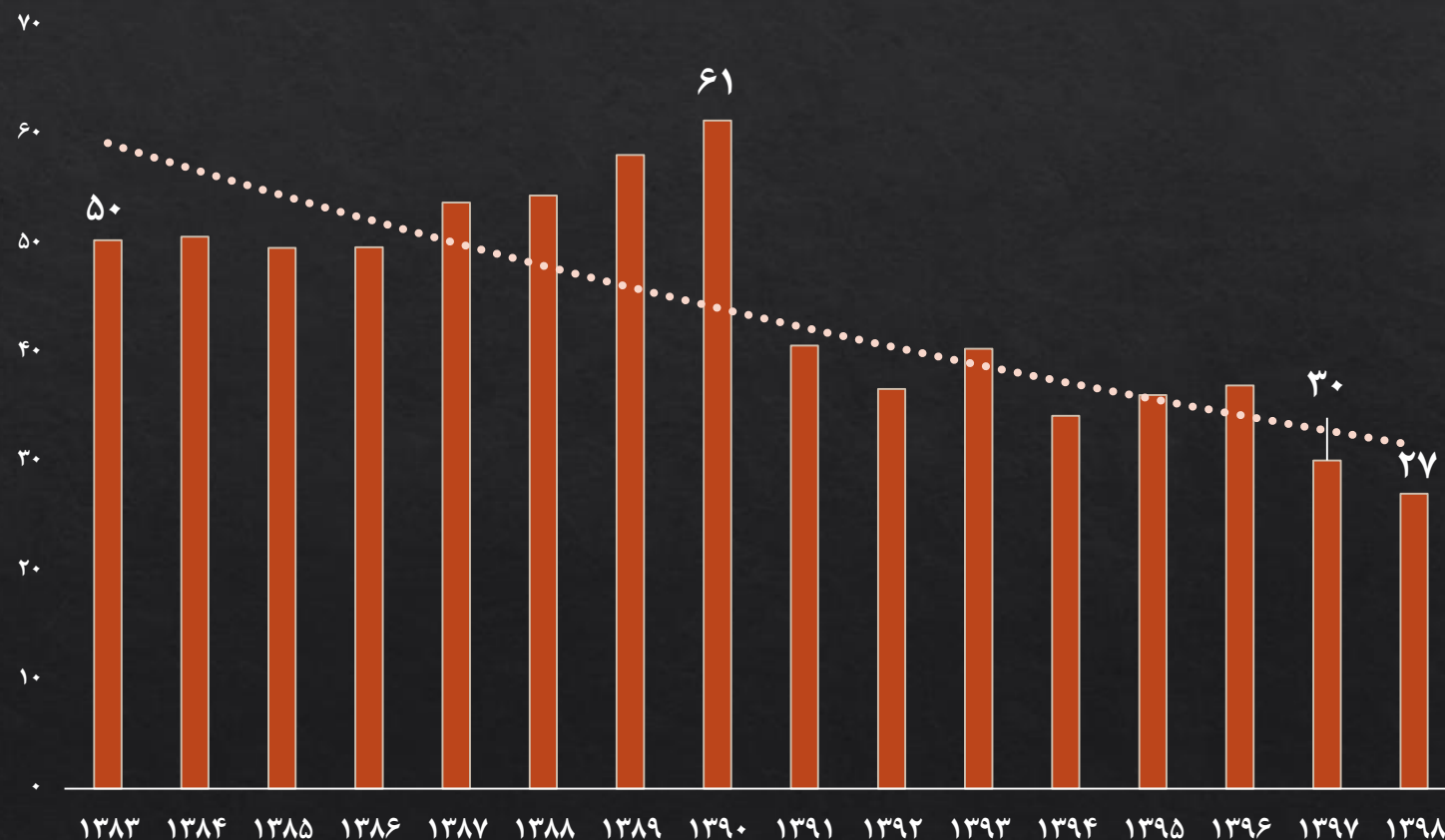
روند تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ماشین آلات به قیمت های ثابت ۱۳۹۰

هزار میلیارد تومان

- روند نزولی سرمایه گذاری
ماشین آلات طی سال های ۱۳۸۳ الی
۱۳۹۸

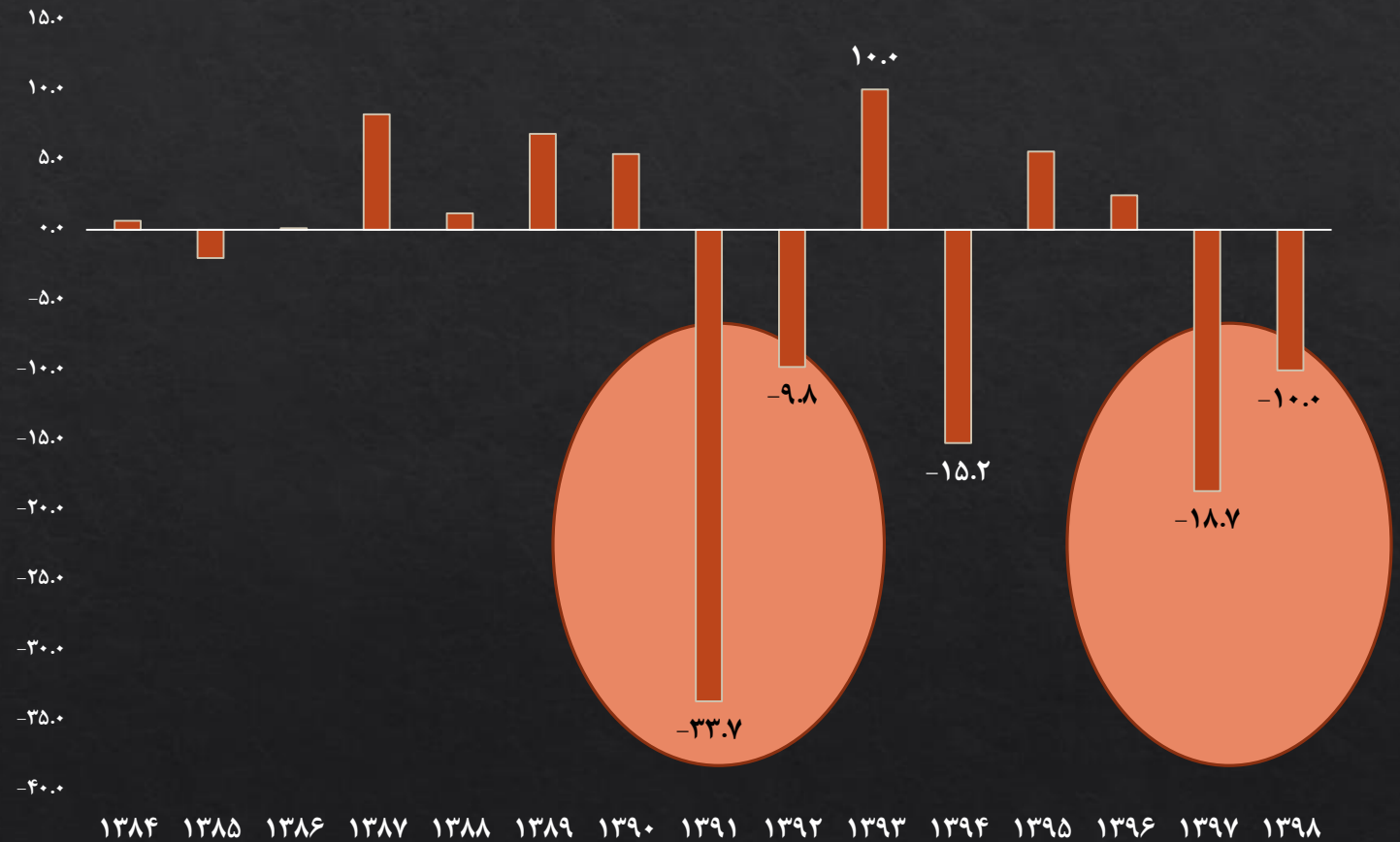
- میانگین رشد منفی ۴ درصدی
سالانه سرمایه گذاری ماشین آلات
طی بازه زمانی فوق

- ۲۷ هزار میلیارد تومان کمترین رقم
سرمایه گذاری ماشین آلات طی ۱۵
سال گذشته در سال ۱۳۹۸

رشد سرمایه‌گذاری ماشین‌آلات

روند رشد واقعی تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ماشین‌آلات - درصد

- میانگین رشد سالانه منفی ۹.۷ درصدی سرمایه‌گذاری ماشین‌آلات طی سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۸

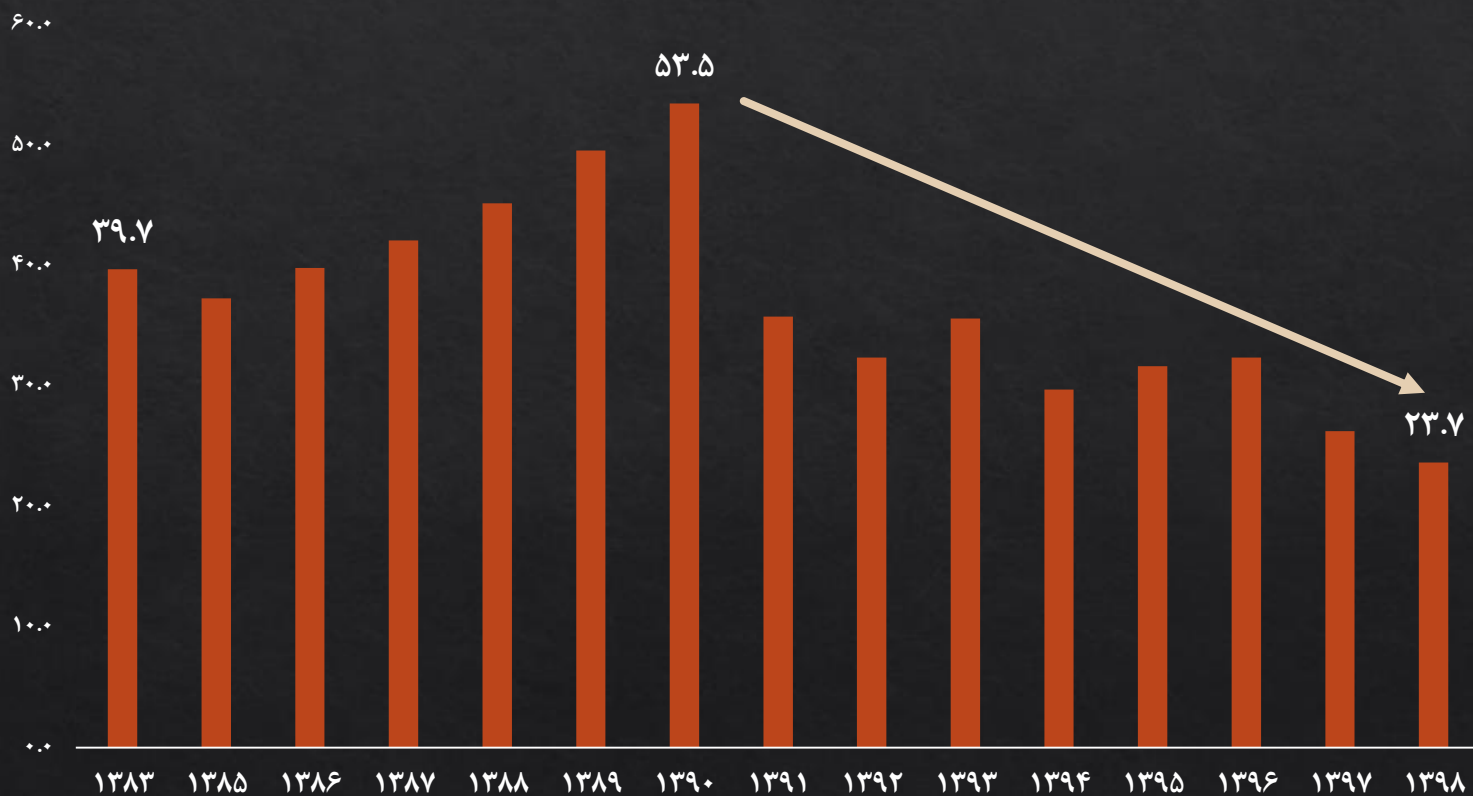
- دو سال متوالی رکود سرمایه‌گذاری ماشین‌آلات ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ (تشدید تحریم‌ها)

- بالاترین رشد سرمایه‌گذاری ماشین‌آلات با رقم ۱۰ درصد در سال ۱۳۹۶

سرمایه گذاری ماشین آلات بخش خصوصی

روند سرمایه گذاری بخش خصوصی در ماشین آلات به قیمت های ثابت ۱۳۹۰
هزار میلیارد تومان

- آغاز روند نزولی و معکوس سرمایه گذاری بخش خصوصی در ماشین آلات از سال ۱۳۹۱ به بعد

- افت ۲۸ درصدی سرمایه گذاری واقعی ماشین آلات بخش خصوصی طی هشت سال اخیر در مقایسه با دوره مشابه قبل

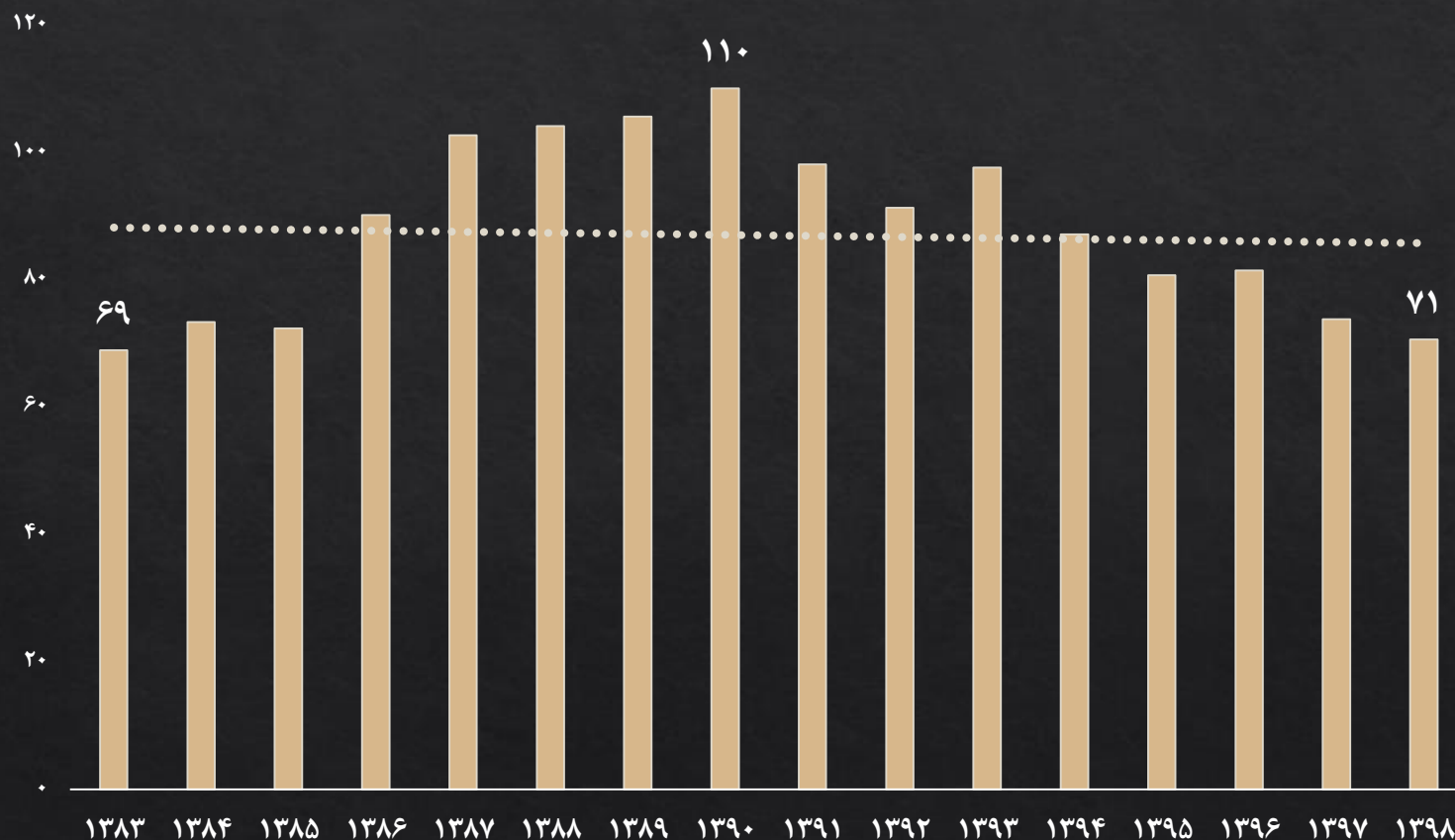
- میانگین رشد منفی ۱۰ درصدی سالانه سرمایه گذاری ماشین آلات بخش خصوصی طی بازه زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۸

سرمایه گذاری ساختمان

روند تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ساختمان به قیمت های ثابت ۱۳۹۰

هزار میلیارد تومان

- عدم تغییر نسبی سرمایه گذاری ساختمان طی سال های ۱۳۸۳ الی ۱۳۹۸

- میانگین رشد تقریباً صفر درصدی سالانه سرمایه گذاری ساختمان طی بازه زمانی فوق

- آغاز روند نزولی سرمایه گذاری ساختمان از سال ۱۳۹۱ به بعد و میانگین افت ۵ درصدی سالانه طی بازه مزبور

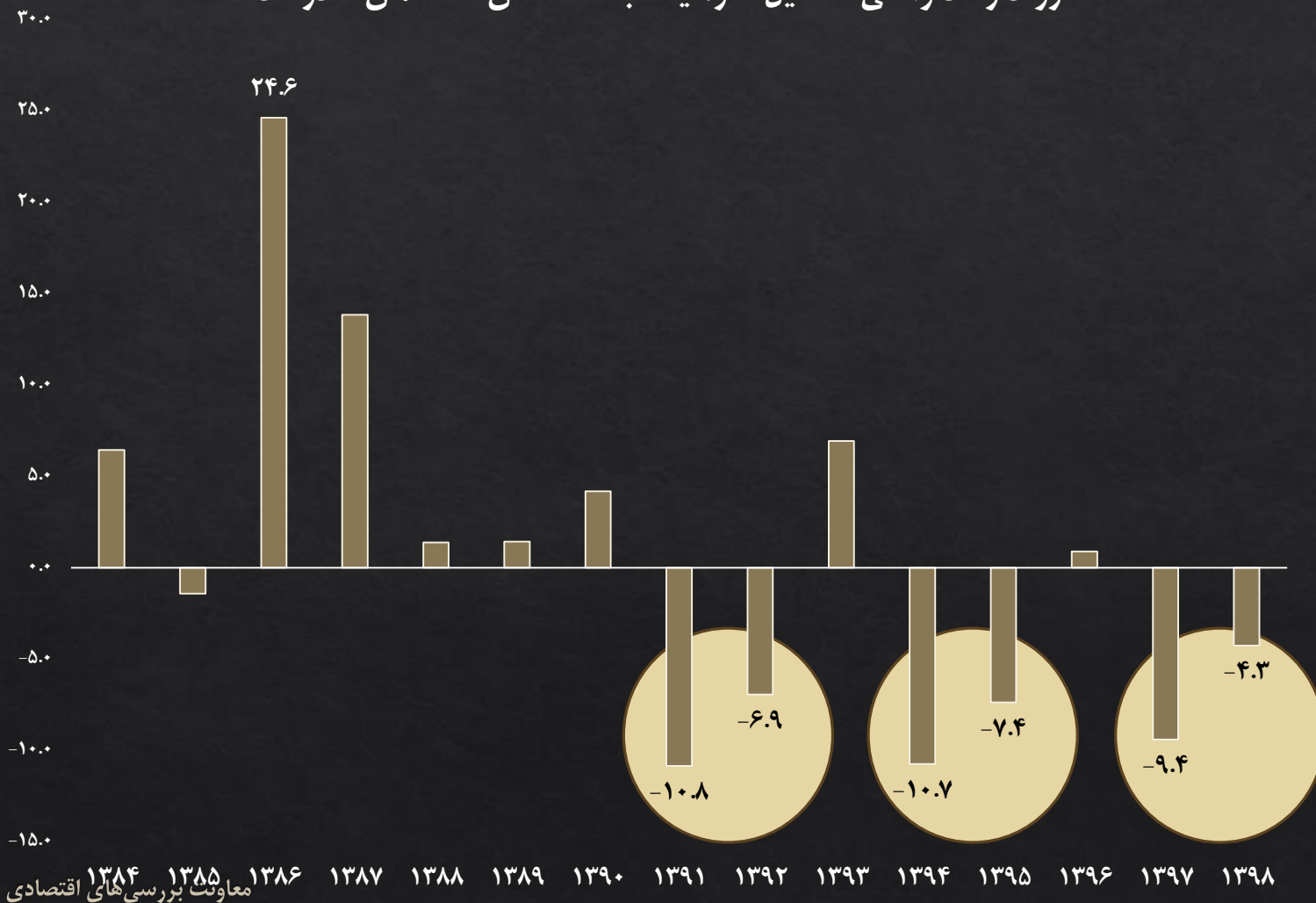
معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

رشد سرمایه‌گذاری ساختمان

روند رشد واقعی تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ساختمان - درصد

- رشد عمومی منفی سرمایه‌گذاری ساختمان طی دهه ۹۰ با استثنای دو سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۶

- دو سال متوالی رکود سرمایه‌گذاری ساختمان ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

- بالاترین رشد سرمایه‌گذاری ساختمان با رقم ۲۵ درصد در سال ۱۳۸۶

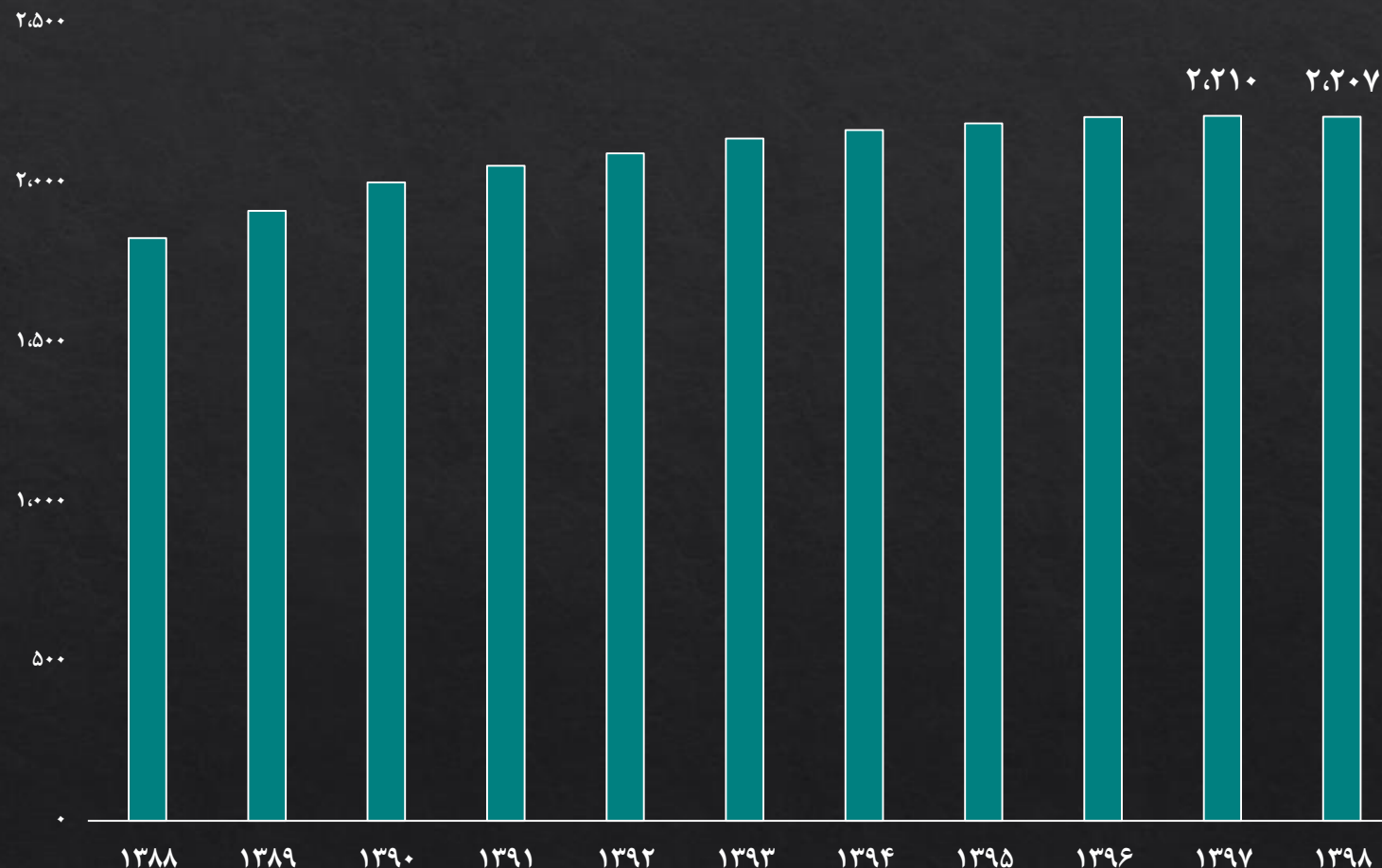

موجودی سرمایه

رشد موجودی سرمایه خالص به قیمت‌های ثابت ۱۳۹۰ - هزار میلیارد تومان

- افت رقم موجودی سرمایه خالص واقعی برای اولین بار در سال ۱۳۹۸

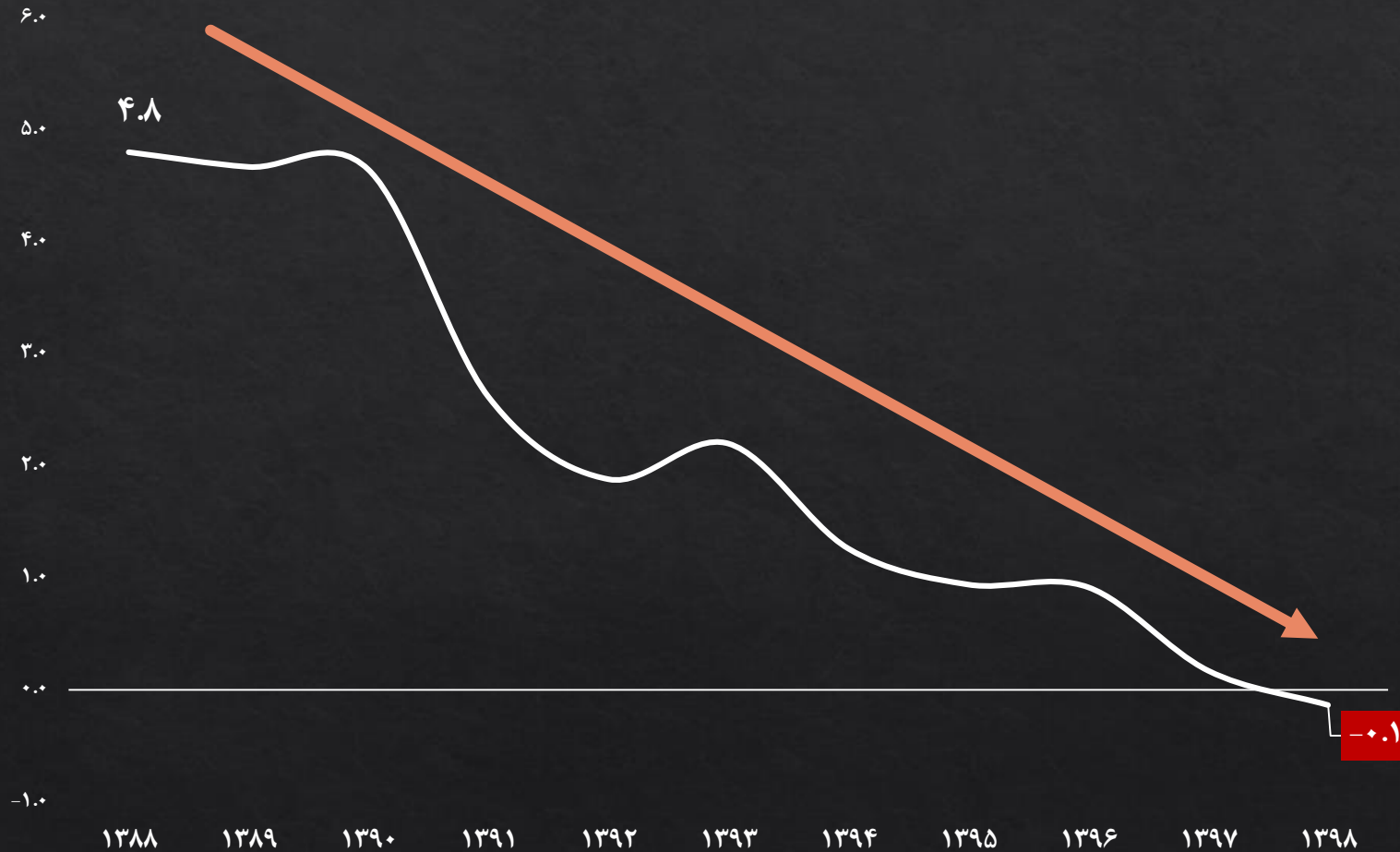
- عدم سرمایه‌گذاری جدید و مستهلک شدن سرمایه‌های قبلی

رشد موجودی سرمایه

روند رشد واقعی موجودی سرمایه خالص - درصد

- روند نزولی باشتاب رشد واقعی موجودی سرمایه خالص طی سالهای ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۸

- بیشی گرفتن استهلاک از انباشت سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۸ و منفی شدن رشد موجودی سرمایه در سال ۱۳۹۸ برای اولین بار

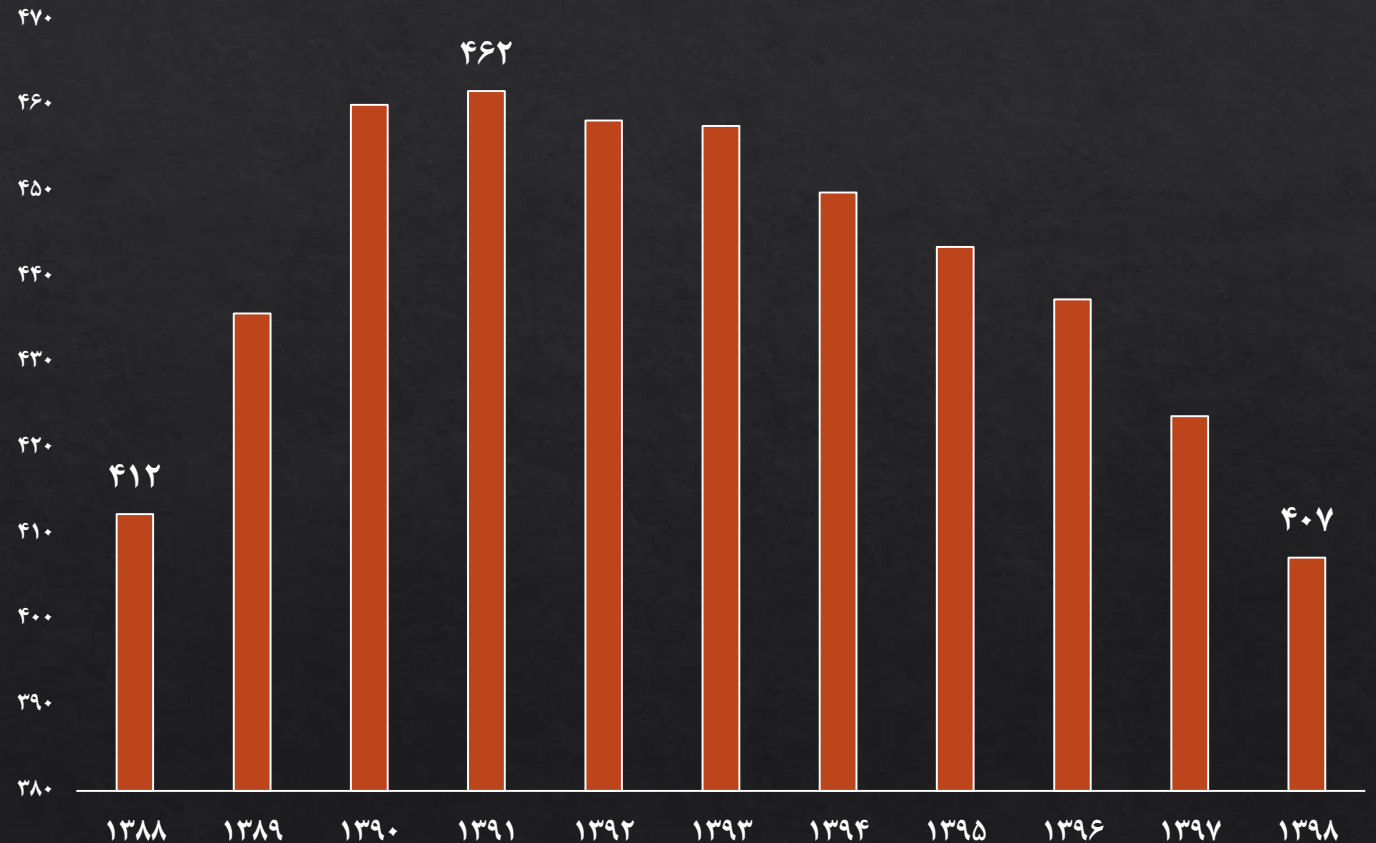
موجودی سرمایه ماشین آلات

- وضعیت بحرانی و هشداردهنده
موجودی سرمایه ماشین آلات

- روند کاهشی همراه با شتاب
موجودی سرمایه خالص ماشین آلات
طی سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۸

- بیش‌ی گرفتن استهلاک از انباشت
سرمایه‌گذاری در سال ۱۳۹۸ و
رسیدن رقم موجودی سرمایه
ماشین‌آلات به کمتر از رقم سال
۱۳۸۸

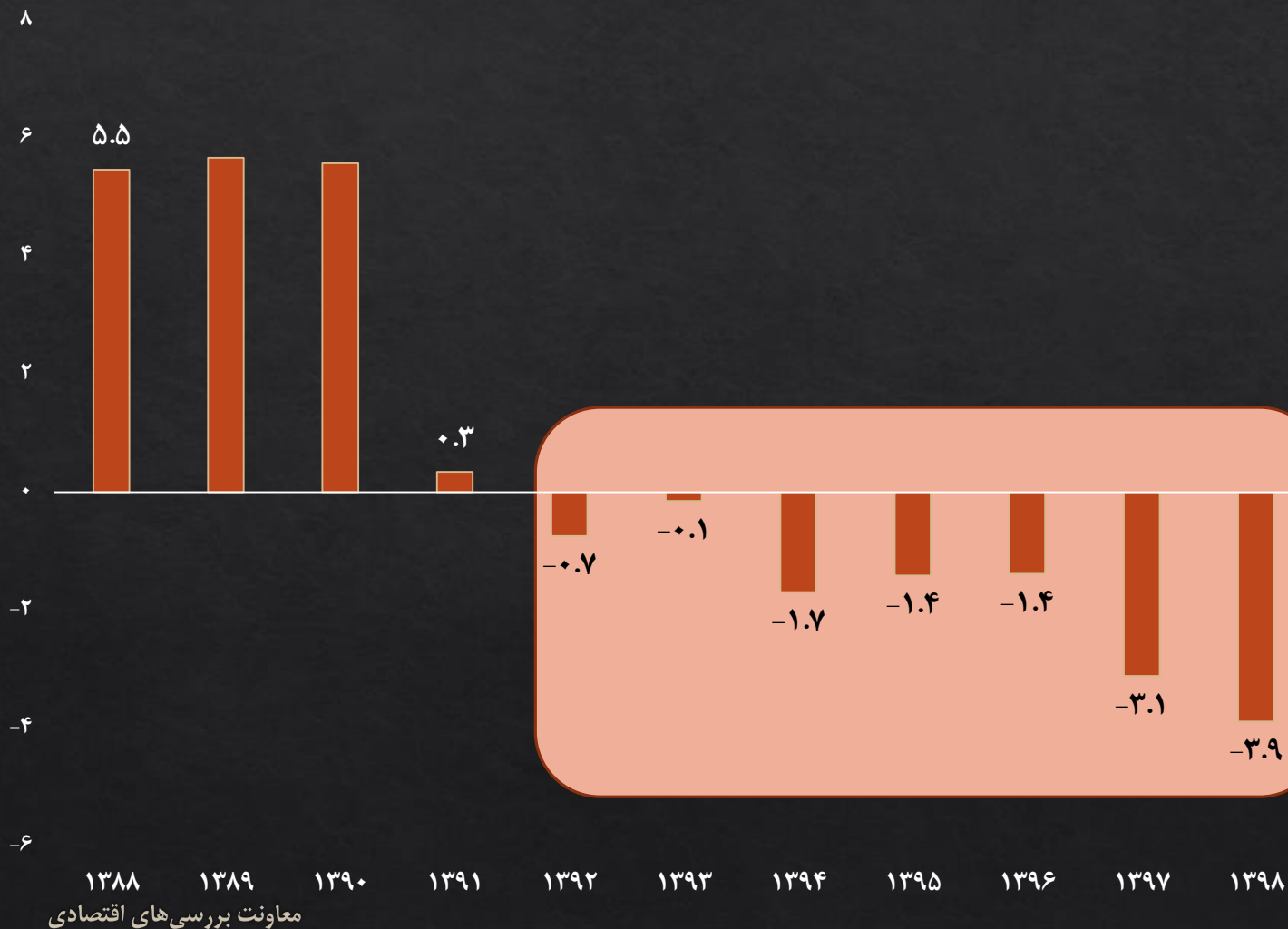
روند موجودی سرمایه خالص واقعی ماشین آلات - هزار میلیارد تومان

رشد موجودی سرمایه ماشین آلات

رشد واقعی سالانه موجودی سرمایه خالص ماشین آلات - درصد

- ۷ سال متوالی رشد منفی موجودی سرمایه ماشین آلات

- تشدید افت موجودی سرمایه ماشین آلات طی دو سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

- افت سرمایه‌گذاری جدید، فرسودگی بالا و عدم بروز رسانی خطوط تولید، تشدید محدودیت و ممنوعیت واردات تجهیزات و ماشین آلات، تشدید شکاف با فناوری‌های نوین

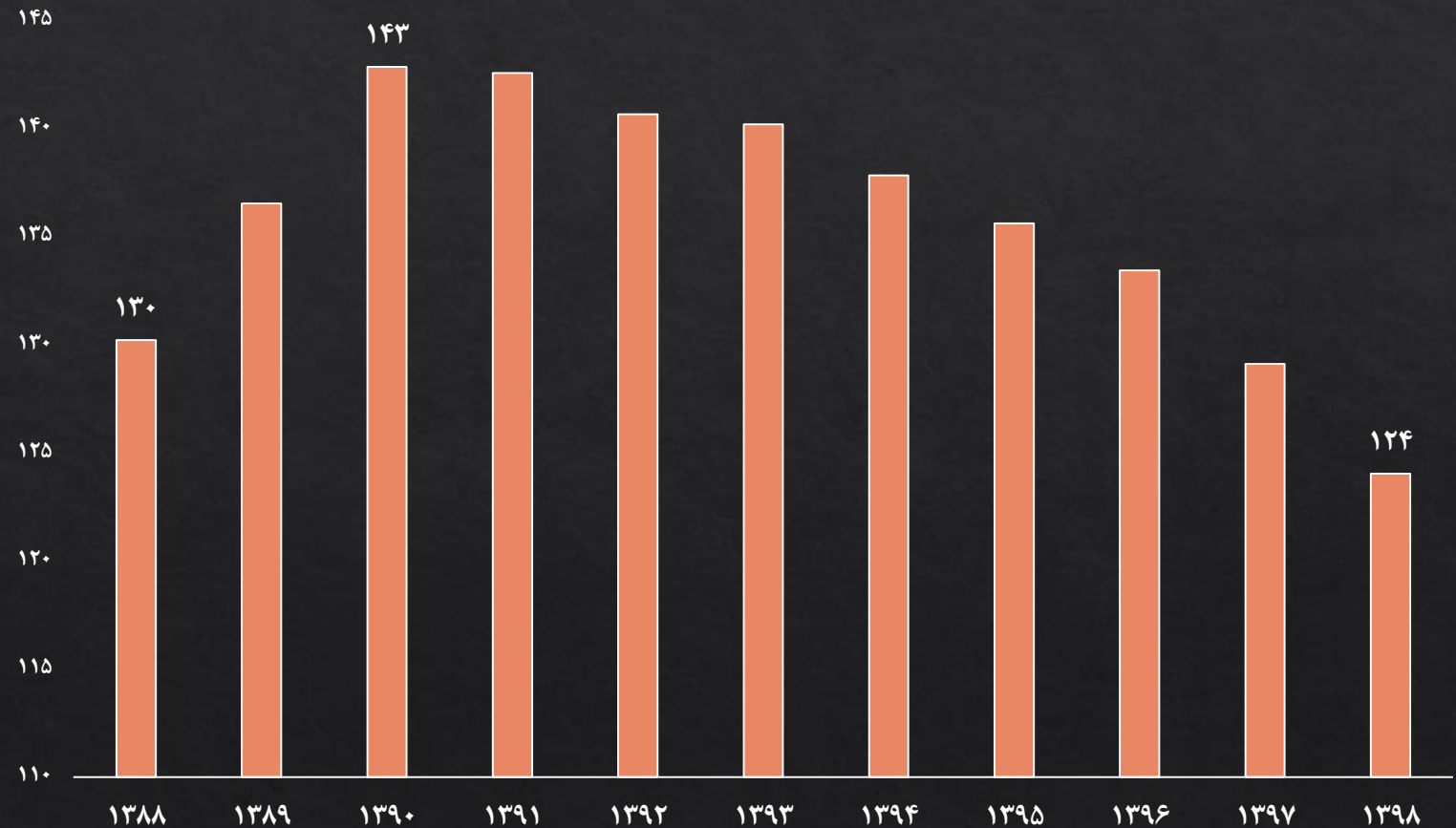
موجودی سرمایه ماشین آلات صنعتی

رشد موجودی سرمایه خالص ماشین آلات در بخش صنعت ساخت به قیمت‌های ثابت
۱۳۹۰ - هزار میلیارد تومان

- آغاز روند نزولی موجودی سرمایه
ماشین‌آلات صنعت از سال ۱۳۹۳ و
استمرار آن در سال‌های بعد

- موجودی سرمایه ماشین‌آلات صنعت
ساخت سال ۱۳۹۸ کمترین رقم طی
۱۱ سال اخیر و کمتر از رقم مشابه
سال ۱۳۸۸

- بالاترین رقم موجودی سرمایه
ماشین‌آلات صنعتی در سال ۱۳۹۰
برابر با ۱۴۳ هزار میلیارد تومان

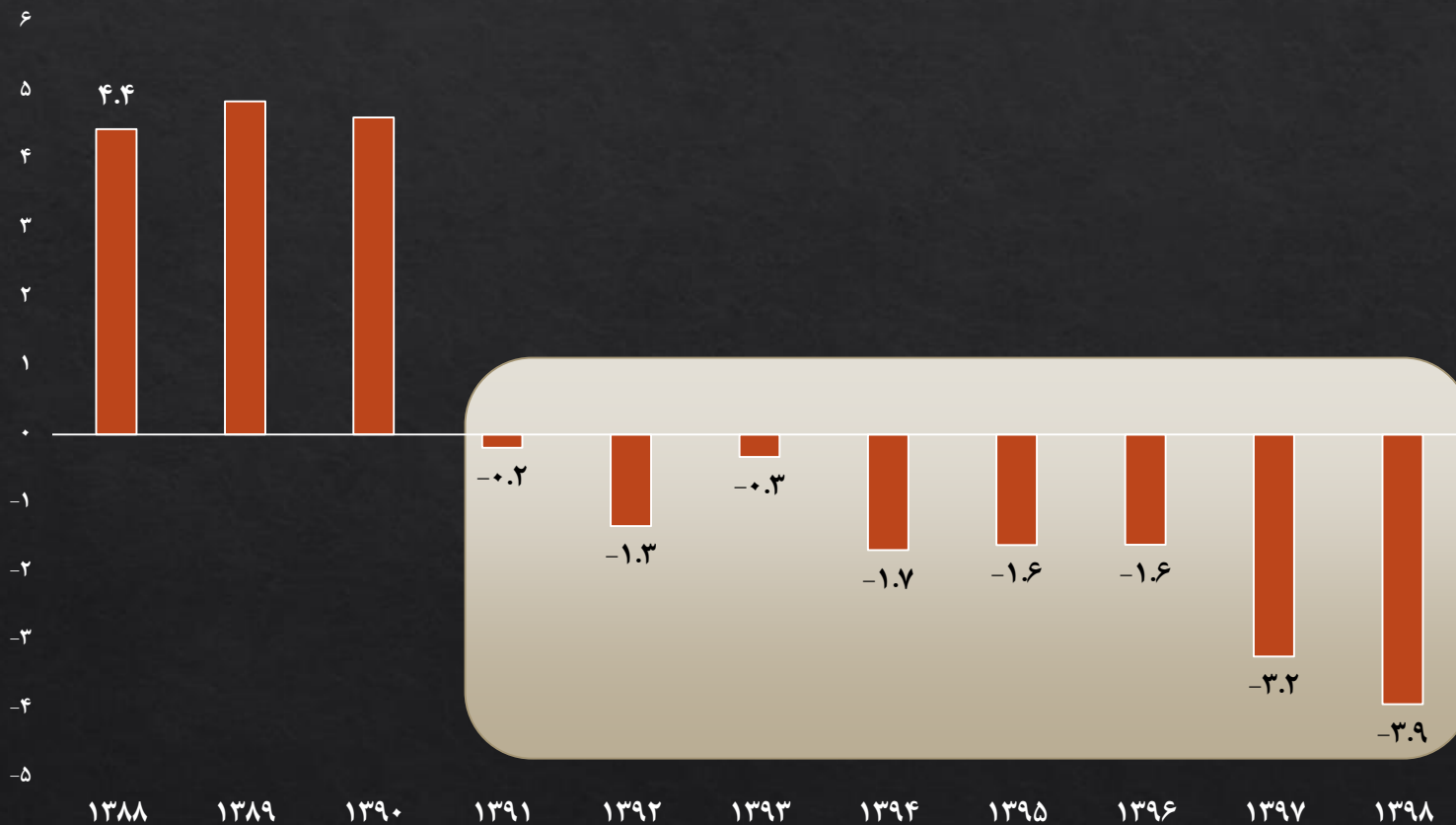

رشد موجودی سرمایه ماشین آلات صنعتی

روند سالانه رشد واقعی موجودی سرمایه خالص ماشین آلات در بخش صنعت ساخت

درصد

- وخامت وضعیت رشد موجودی سرمایه ماشین آلات در بخش صنعت ساخت

- هشت سال متوالی رشد منفی موجودی سرمایه ماشین آلات در بخش صنعت

- تشدید روند کاهش موجودی سرمایه ماشین آلات صنعتی طی دو سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۷

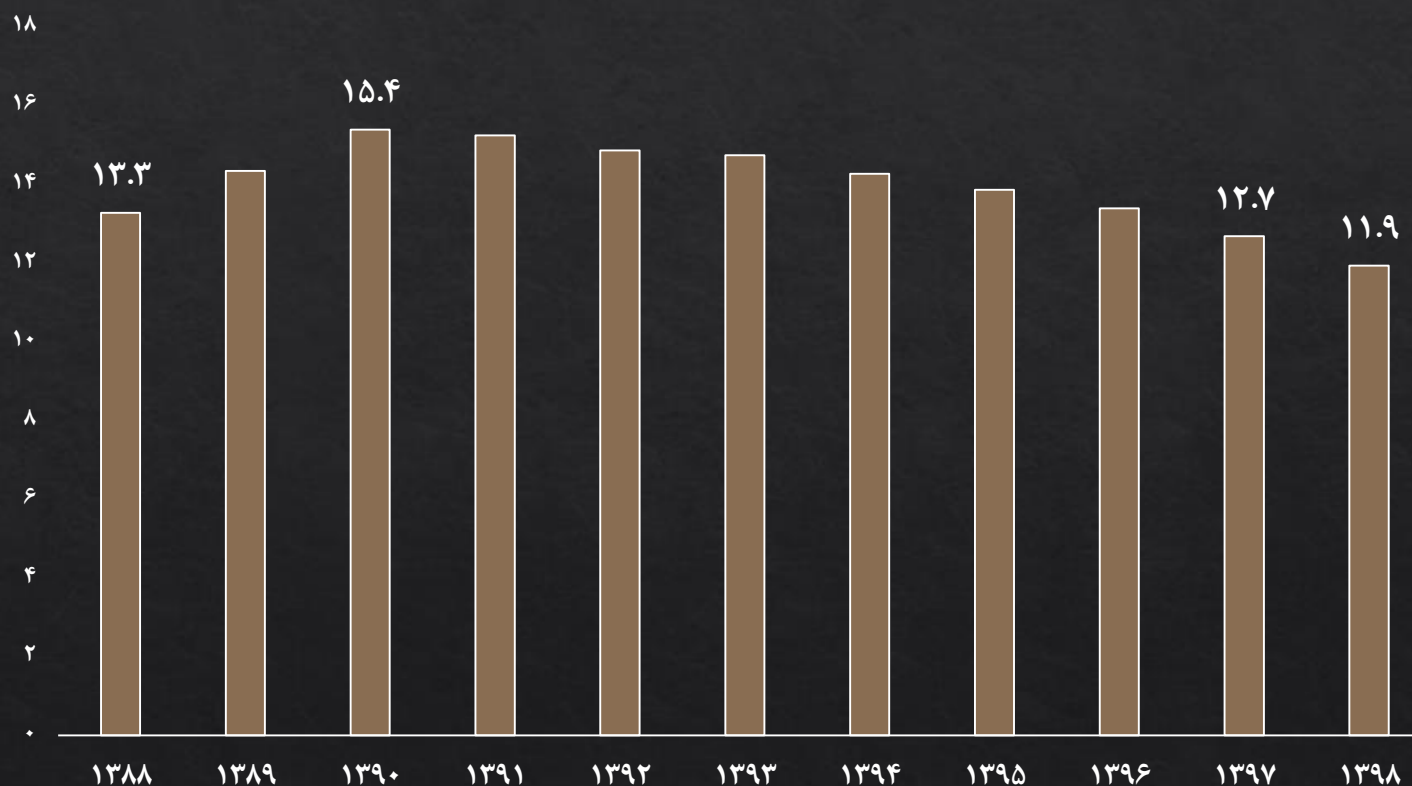

موجودی سرمایه ماشین آلات معدنی

روند موجودی سرمایه خالص ماشین آلات در بخش معدن به قیمت‌های ثابت ۱۳۹۰ - هزار میلیارد تومان

- آغاز روند کاهشی موجودی واقعی سرمایه ماشین آلات در بخش معدن از سال ۱۳۹۰ به بعد

- کمترین رقم واقعی موجودی سرمایه ماشین آلات معدنی مربوط به سال ۱۳۹۸ با رقم ۱۲ هزار میلیارد تومان

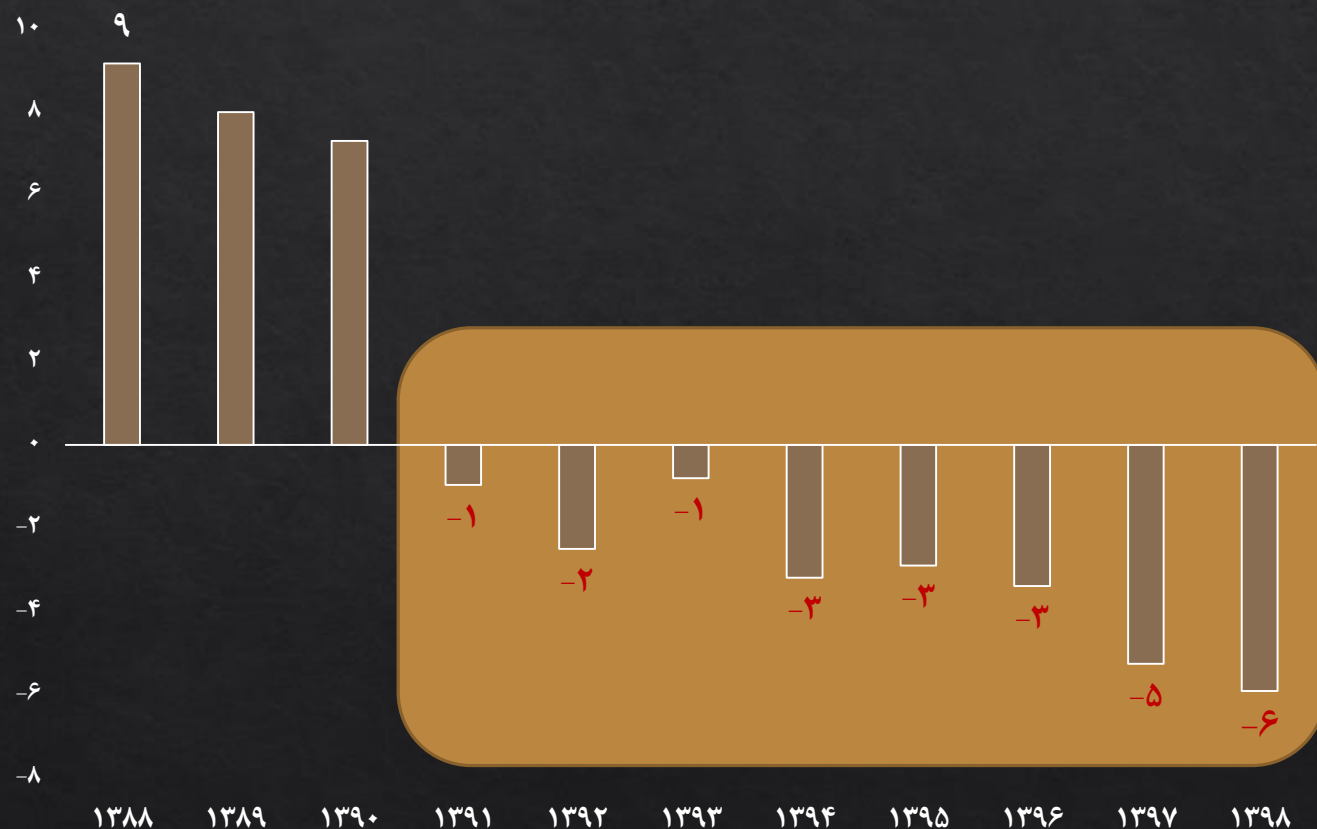

رشد موجودی سرمایه ماشین آلات معدنی

روند رشد واقعی سالانه موجودی سرمایه خالص ماشین آلات در بخش

معدن - درصد

- ۸ سال متوالی رشد منفی موجودی سرمایه ماشین آلات معدنی و تشدید آن طی دو سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

- بالاترین رشد موجودی سرمایه ماشین آلات معدنی طی بازه مورد بررسی مربوط به سال ۱۳۸۸ با رقم ۹ درصد

موجودی سرمایه ساختمان

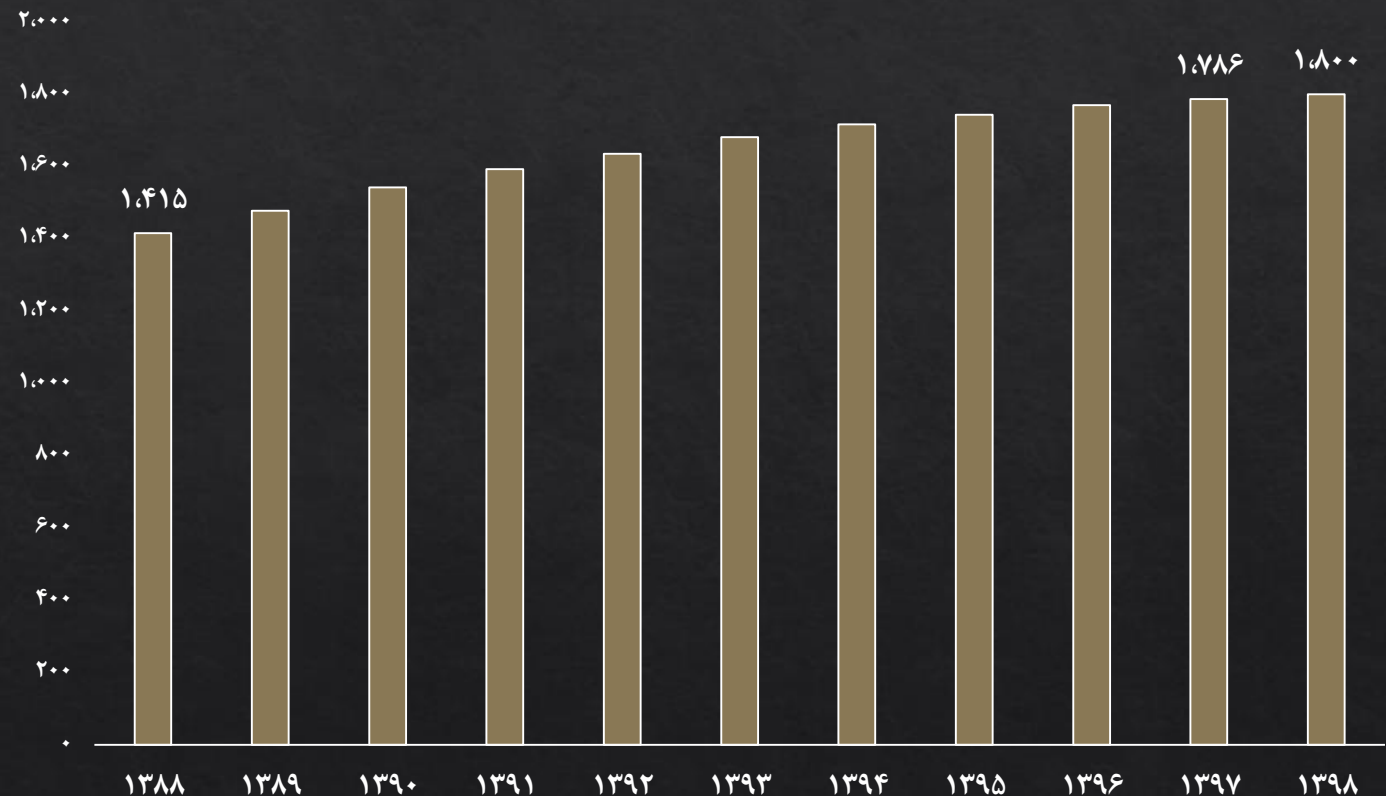
روند موجودی سرمایه خالص ساختمان به قیمت‌های ثابت ۱۳۹۰

هزار میلیارد تومان

- روند افزایشی ملایم موجودی سرمایه خالص ساختمان

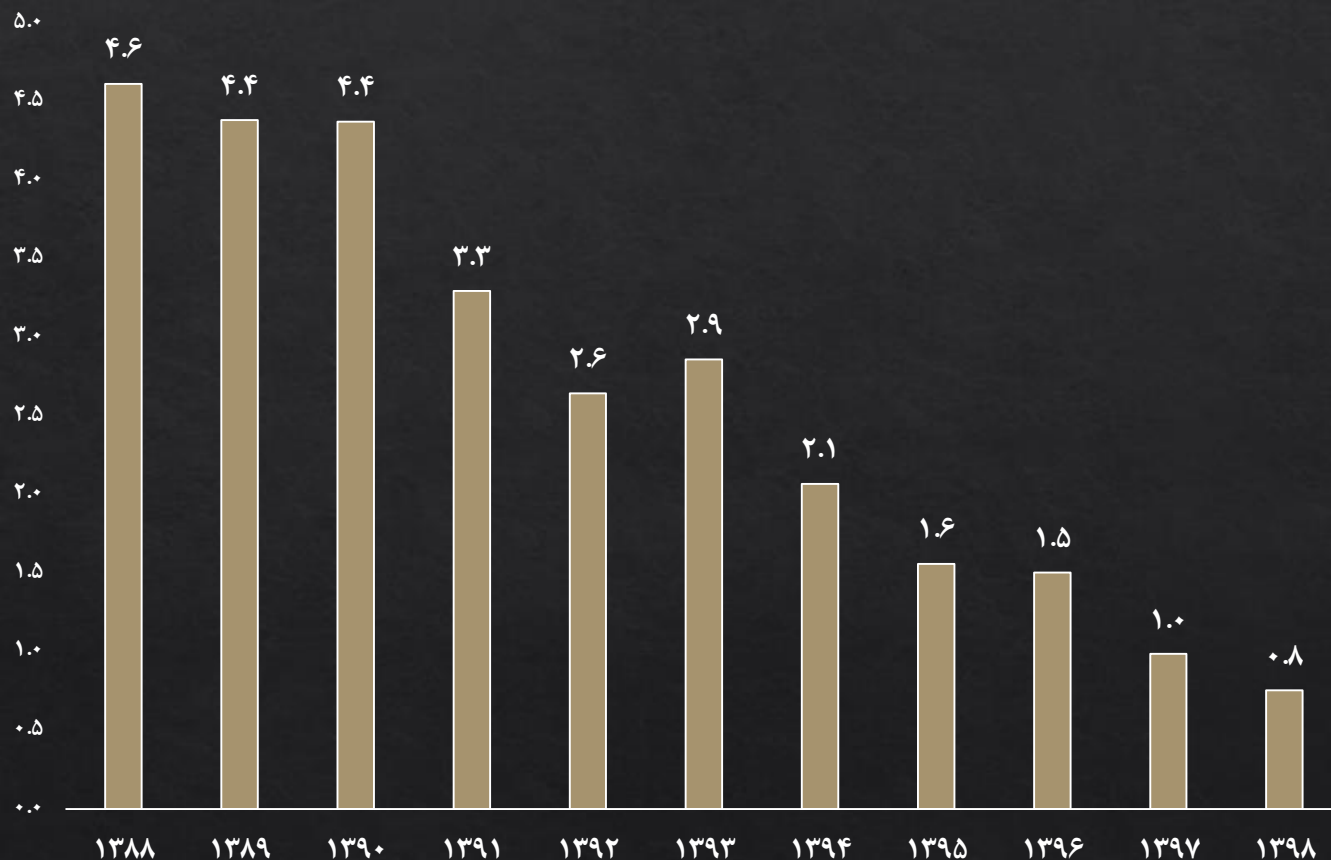
- افزایش ۳۸۵ هزار میلیارد تومانی موجودی سرمایه خالص ساختمان طی ده سال اخیر منتهی به ۱۳۹۸

- بالاترین رقم موجودی سرمایه ساختمان مربوط به سال ۱۳۹۸ با رقم ۱۸۰۰ هزار میلیارد تومان

رشد موجودی سرمایه ساختمان

روند سالانه رشد واقعی موجودی سرمایه خالص ساختمان - درصد

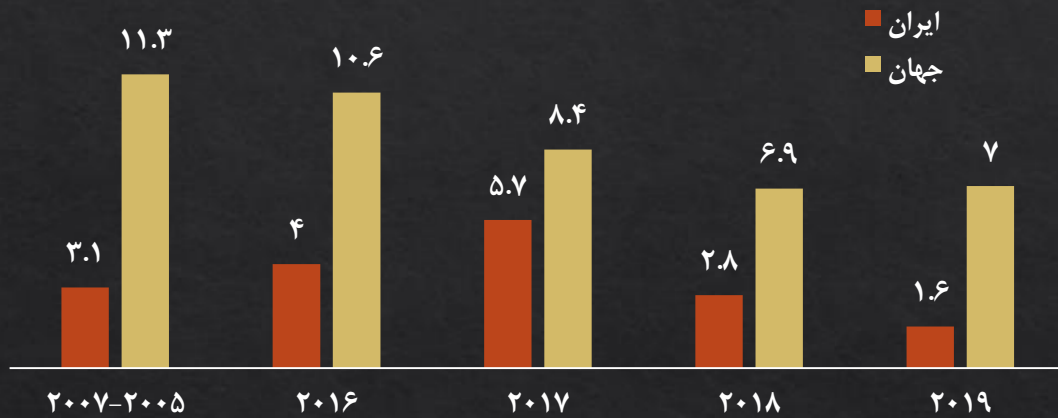
- آغاز روند نزولی نرخ رشد موجودی سرمایه ساختمان از سال ۱۳۹۳ به بعد

- آغاز روند رو به صفر رشد موجودی سرمایه ساختمان از سال ۱۳۹۸ و احتمال منفی شدن آن در سال ۱۳۹۹

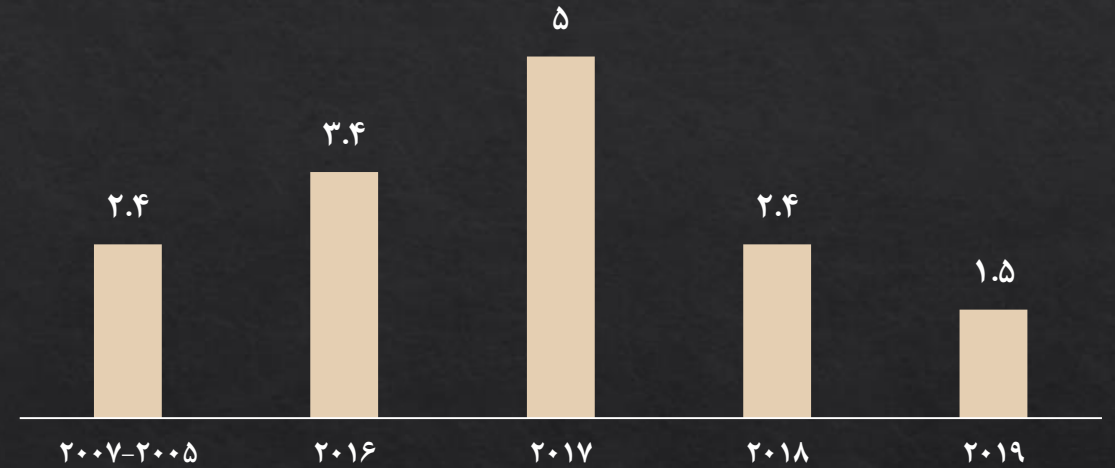

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

سهم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص - درصد

جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی - میلیارد دلار

- پایین بودن سطح جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
- افت جریان ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی طی سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹
- سهم کم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در تولید ناخالص داخلی در مقایسه با میانگین جهان

نتایج بررسی آماری

- ♦ توقف و خاموش شدن موتور سرمایه‌گذاری به عنوان مهم‌ترین محرک رشد اقتصادی کشور
- ♦ عملکرد بسیار ضعیف اقتصاد در حوزه سرمایه‌گذاری طی دهه اخیر و اندازه بزرگ شکاف ایجاد شده با دهه قبل
- ♦ وضعیت هشداردهنده و نگران کننده سرمایه‌گذاری در کشور به ویژه در حوزه سرمایه‌گذاری مولد یعنی ماشین‌آلات
- ♦ تضعیف توان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و نرخ بالای افت سرمایه‌گذاری این بخش طی دهه اخیر
- ♦ وخامت سرمایه‌گذاری در بخش صنعت و معدن با وجود اهمیت و پتانسیل بالای نقش‌آفرینی این دو بخش در احیای رشد اقتصادی، تامین اشتغال موردنیاز و صادرات
- ♦ نامناسب بودن و عدم تکافوی سرمایه‌گذاری در حوزه ساختمان طی سال‌های اخیر برای جلوگیری از منفی شدن احتمالی رشد موجودی سرمایه در این حوزه در آینده
- ♦ نقش بسیار کم‌رنگ سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در تشکیل سرمایه ثابت
- ♦ نبود ارزیابی، واکنش و یا پاسخ سیاستی از سوی مراجع تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر

چالش‌های حوزه سرمایه‌گذاری

- ◊ نبود ثبات اقتصادی؛ نرخ دو رقمی و بالای تورم و رکود اقتصادی
- ◊ فقدان تصویری شفاف از وضعیت فعلی اقتصاد و مبهم‌بودن وضعیت آینده
- ◊ عدم قطعیت، نااطمینانی و ریسک بالای شروع، انجام و در برخی موارد حتی خاتمه یک فعالیت اقتصادی
- ◊ بروز و تشدید اختلال در ایجاد و استمرار ارتباط و اتصال پویا و سیستماتیک مالی با اقتصاد جهانی
- ◊ محیط نامساعد کسب‌وکار
- ◊ نبود محیط رقابتی، انحصار در بازارها و عدم اجازه ورود به برخی بازارها
- ◊ فرآیندهای اداری پیچیده و الزام دریافت مجوزهای متعدد
- ◊ تنگنای اعتباری و عدم سهولت تامین مالی
- ◊ کنترل‌ها و دخالت‌های بخش عمومی در بازار محصول از جمله قیمت‌گذاری
- ◊ غیرواقعی بودن متغیرهای کلیدی از جمله نرخ ارز، نرخ بهره و بهای حامل‌های انرژی
- ◊ عدم نگاه دقیق، جامع و یکپارچه به زنجیره‌های ارزش تولید در کشور و بررسی و چاره‌جویی برای موانع توسعه صنایع در کلیه سطوح (بالادست تا پایین دست)
- ◊ عدم رویکرد برون‌گرایی و تعامل با سایر کشورها به ویژه در حوزه جذب سرمایه و فناوری
- ◊ تخصیص و مصرف غیربهبینه منابع در حوزه سرمایه‌گذاری عمومی و عدم توجه به متغیرهای کارایی

الزامات اصلاح روند سرمایه گذاری

♦ تقویت ثبات اقتصادی و چشم انداز رشد

♦ تقویت سرمایه گذاری بخش خصوصی از طریق رقابتی کردن بازارها و رفع تبعیض ها

♦ تقویت برون گرایی با هدف ارتقاء سطح استاندارد و تنظیمات اقتصادی، اتصال و برقراری ارتباط اثربخش با زنجیره های ارزش جهانی و مهم تر از همه تامین کمبود منابع مورد نیاز برای سرمایه گذاری

♦ تغییر رویکردهای سیاستی در حوزه سرمایه گذاری و حرکت از سمت تولیدات مبتنی بر منابع طبیعی یا تولیدات غیرقابل تجارت به سمت کالاهای با ارزش افزوده بالا و صادراتی مبتنی بر منابع پایدار رشد

♦ رفع موانع و محدودیت های محیط کسب و کار برای سرمایه گذاری (داخلی و خارجی) و انجام فعالیت اقتصادی

♦ تسهیل شکل گیری فعالیت های اقتصادی مبتنی بر فناوری های نوین

♦ تعیین دقیق شکاف در حوزه زیرساخت ها و اولویت های نیازهای سرمایه گذاری در این حوزه، تغییر رویکرد در تخصیص و هزینه کرد بودجه تملک دارایی های سرمایه ای دولت از طریق افزایش کارایی با الزام مشارکت دهی حداکثری بخش خصوصی و عدم ایجاد کسری بودجه، باز تخصیص منابع و افزایش درآمدها به ویژه در حوزه مالیات

♦ انجام اصلاحات ساختاری در حوزه سیاست های پولی، مالی و تجاری و بازارهای مرتبط

♦ به حداقل رسانی فعالیت های تصدی گری بخش عمومی و واگذاری واقعی فعالیت های اقتصادی به بخش خصوصی

فرصت‌ها به‌ندرت
پیش می‌آیند و
همیشگی نیستند.